Pohjoismaiden liikkuvuuden strategia ja toimintasuunnitelma 2014–2017

Pohjoismaiden liikkuvuuden strategia ja toimintasuunnitelma

2014-2017

Viisikymmentäkuusi pohjoismaista yhdistelmää

Pohjoismaiden liikkuvuuden strategia ja
toimintasuunnitelma 2014–2017

ISBN 978-92-893-2689-6

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2014-708>

ANP 2014:708

© Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2014

Ulkoasu: Peter Daniel Olsen/Resonans Kommunikation

Valokuvat:

s. 4, 32: Magnus Fröderberg

s. 7, 18, 33: Johannes Jansson

s. 9, 17, 22–32, 34, 41, 52: Karin Beate Nøsterud

s. 14: S. Sibjørnsen

s. 46: Silje Bergum Kinsten

Paino: Rosendahls Schultz-Grafisk, Albertslund

Painos: 500

Printed in Denmark

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisten yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Nordisk Ministerråd

(Pohjoismaiden ministerineuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puhelin (+45) 3396 0200

www.norden.org

VIISIKYMMMENTÄKUUSI

POHJOISMAISTA YHDISTELMÄÄ

Pohjoismaiden liikkuvuuden strategia ja toimintasuunnitelma
2014–2017

Tiesitkö, että...

yhteenlaskettuna Pohjoismaat kuuluvat maailman kymmenen suurimman ja Euroopan viiden suurimman talouden joukkoon.

Pohjoismaista on tullut entistä vahvempi esikuva maailmassa. The Economistissa julkaistiin vuonna 2013 The Next Supermodel -artikkeli, jossa Pohjoismaiden yhteiskuntarakenteita esitellään mahdollisina uusina ratkaisuinä maailman kriisitalouksille.

Pohjoismaismaissa on

26 miljoonaa asukasta

2,3 miljoonaa yritystä

12,5 miljoonaa työntekijää

1 180 miljardin euron suuruinen bruttokansantuote

ja että...

278 150 Pohjoismaiden kansalaista asuu toisessa Pohjoismaassa

58 100 Pohjoismaiden kansalaista muutti vuonna 2011 toiseen Pohjoismaahan

70 000 ihmistä käy päivittäin töissä toisessa Pohjoismaassa.

Sisällysluettelo

8		Esipuhe
10		Visio
11		Rajaesteen käsite
12		Rajaesteneuvosto
14		Rajaesteneuvoston tavoitteet
16		Ministerineuvostojen tavoitteet
20		Työmenetelmät
22		Pohjoismainen tiedotustyö
28		Seuranta ja selonteko

Liitteet

30		Appendix 1 – Begreppet gränshinder
32		Appendix 2 – Gränshinderrådet – mandat
37		Appendix 3 – Ministerrådens mål

Esipuhe

Rajat ylittävä yhteistyö luo työpaikkoja ja kasvua

Rajaesteiden poistaminen on tällä hetkellä etusijalla Pohjoismaiden poliittisella asialistalla. Ihmisten ja yritysten rajat ylittävälle toiminnalle ei saa olla mitään esteitä.

Pääministerien vuonna 2007 perustama rajaestefoorumi on tehnyt arvokasta työtä rajaesteiden poistamiseksi. Rajaestefoorumin toimeksiannon piakkoin päättyessä on mahdollista kehittää pohjoismaisen rajaestetyön muotoja entisestään.

Vuoden 2014 alussa toimintansa aloitava uusi rajaesteneuvosto tuo mukanaan useita muutoksia. Rajaestetyön

koordinoinnin parantamiseksi rajaesteneuvoston puheenjohtajuutta hoitaa sama maa, joka toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Rajaesteneuvoston jäsenillä on vastuu yhteistyöstä kansallisten toimijoiden kanssa. Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri on rajaesteneuvoston jäsen ja Pohjoismaiden neuvostolla on myös mahdollisuus nimetä yksi edustaja.

Pohjoismaat tekevät joillakin aloilla erilaisia valintoja myös tulevaisuudessa. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että keskitymme edelleen tiedottamaan kansalaisille ja yrityksille Pohjoismaiden eri

säännöistä. Myös siinä tavoitteena on helpottaa rajat ylittävää liikkuvuutta.

Pohjoismaisessa yhteistyössä on ollut esillä kysymys rajaesteasiamiehen toimen perustamisesta. Asiamiehen asettamisen juridiset edellytykset ja tarve syytä selvittää. Työtä tehdään yhdessä Pohjoismaiden neuvoston kanssa pohjoismaisten yhteistyöministerien johdolla.

Rajaesteneuvoston avulla pääsemme askeleen lähemmäksi rajattoman Pohjolan visiota.

Dagfinn Høybråten
Pääsihteeri
Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ewa Björling
Pohjoismainen yhteistyöministeri

Visio

Pohjoismaiden tulee olla rajat ylittävän yhteistyön esikuva muulle maailmalle. Meillä on Pohjoismaissa pitkät perinteet kansalaisten vapaassa liikkuvuudessa valtioiden rajojen yli, ja tätä perinnettä haluamme vaalia ja priorisoida tulevaisuudessakin. Luomalla parhaat mahdolliset edellytykset yksityishenkilöille ja yrityksille toimia Pohjoismaissa rajojen yli vahvistetaan Pohjoismaiden kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

Vision toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet

Ensinnäkin meidän on luotava yhteis-pohjoismainen näkemys pohjoismaisesta, kansallisesta ja alueellisesta rajaestetyöstä siten, että

- tunnistetaan ja esitellään poistettavat rajaesteet
- kerrotaan, kuinka priorisoitu rajaeste aiotaan ratkaista
- ilmoitetaan, kuka on tai ketkä ovat vastuussa rajaesteestä
- seurataan priorisoituja rajaesteitä, kunnes ne on poistettu.

Toiseksi meidän on koordinoitava ja organisoitava pohjoismaista, kansallista ja alueellista rajaestetyötä siten, että

- koordinoidaan hallitustenvälistä työtä
- perustetaan rajaesteneuvosto, jonka jäseniä ovat Pohjoismaiden, Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin edustajat sekä Pohjoismaiden

ministerineuvoston pääsihteeri. Rajaesteneuvoston jäsenten tulee hyödyntää kansallisia verkostojaan ja osallistaa vastuulliset ministerit ja johtajat, ministeriöiden virkamiehet sekä viranomaiset rajaestetyöhön ratkaisujen löytämiseksi

- kehitetään yhteistyötä ministerineuvostojen ja virkamieskomiteoiden kanssa
- edistetään yhteistyötä Pohjoismaiden neuvoston kanssa. Pohjoismaiden neuvostolle tarjotaan mahdollisuus nimetä yksi edustaja rajaesteneuvostoon
- vahvistetaan uuden rakenteen myötä pääsihteerin asemaa ministerineuvoston rajaestetyössä
- tiivistetään yhteistyötä Pohjoismaiden ministeriöiden ja viranomaisten välillä
- huomioidaan EU-oikeus ja parannetaan yhteistyötä EU:n sisämarkkinaoikeutta valvovien viranomaisten kanssa

- kehitetään yhteistyötä raja-alueiden toimijoiden kuten Juutinrauman komitean, Østfold-Bohuslän/Dalslän rajakomitean sekä Pohjoiskalotin neuvoston kanssa
- tiivistetään vuoropuhelua Pohjoismaiden ammattiyhdistysten ja työnantajajärjestöjen kanssa
- kehitetään pohjoismaisia neuvontapalveluja – Haloo Pohjola, Øresund-direkt, Grensetjänsten ja Pohjoiskalotin rajaneuvonta – Pohjoismaissa, kansallisesti ja raja-alueilla.

Pohjoismaisilla yhteistyöministereillä on selkeä asema tässä työssä. Heidän tehtävänä on yhdessä asianomaisten ministerien, viranomaisten ja organisaatioiden kanssa

- edistää kansalaisten ja yritysten vapaata liikkuvuutta
- pyrkiä saamaan pohjoismaisesta hyödyistä tasavertainen kansallisen hyödyn kanssa.

Rajaesteen käsite

Virallinen pohjoismainen yhteistyö perustuu Helsingin sopimukseen, joka määrittelee toiminnan suunnan ja yhteiset tavoitteet.

Helsingin sopimuksessa todetaan selkeästi, että on toivottavaa yhtenäistää kansallista lainsäädäntöä tietyillä aloilla enemmän, ja sopimuksen 2 artiklassa korostetaan kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun tärkeyttä. Sopimuksen mukaan on myös tärkeää poistaa kaupan ja pääomansiirtojen esteitä maiden väliltä.

Kommentteja määritelmästä

Rajaesteitä pyritään ratkaisemaan pohjoismaisen yhteistyön puitteissa kahden tai useamman maan välillä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin osallistuessa tähän tasaveroisina.

Virallisessa pohjoismaisessa yhteistyössä rajaesteellä tarkoitetaan:

”Lakeja ja julkisia sääntöjä tai käytäntöjä, jotka haittaavat henkilöiden liikkuvuutta tai yritysten rajat ylittävää toimintaa Pohjoismaissa.”

Liikkuvuuden tilanne eli ihmisten mahdollisuudet liikkua esteittä rajojen yli ratkaisee sen, onko kysymys rajaesteestä vai ei. Ensisijaisesti kysymys ei ole siitä, sovelletaanko voimassa olevia sääntöjä oikein vai ei, vaan siitä, vaikeuttavatko säännöt liikkuvuutta. Säännöt voivat olla laillisia sekä EU:n että kansallisen oikeuden mukaan, mutta kuitenkin ongelmallisia rajaesteiden näkökulmasta katsottuna.

Maiden väliset erot samaa etuutta tai tilannetta koskevilla korvaustoissa ja verotuksessa eivät sinänsä ole rajaesteitä. Kysymys on kuitenkin rajaesteestä, jos henkilö saa liikkuvuutensa takia sekä asuinmaassa että työskentelymaassa huonommat ehdot kuin muut vastaavanlaisessa tilanteessa olevat henkilöt.

Tämä rajaesteiden määritelmä ei kata yksityisten toimijoiden aiheuttamia esteitä.

Rajaesteneuvosto

Rajaesteiden poistaminen on etusijalla Pohjoismaiden poliittisella asialistalla. Useimmat kansalaisten ja yritysten liikkuvuudelle ongelmia aiheuttavista rajaesteistä on tunnistettu, ja iso joukko toimijoita työskentelee poistaakseen mahdollisimman monta niistä. Tätä työtä on kuitenkin vahvistettava entistä enemmän.

Yhteistyöministerit perustavat 1. tammikuuta 2014 rajaesteneuvoston, johon voi kuulua korkeintaan 10 jäsentä. Kaikki Pohjoismaat sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti voivat nimittää siihen kansallisen jäsenen. Kansallisten jäsenten lisäksi rajaesteneuvostoon kuuluu Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri. Lisäksi yhdelle Pohjoismaiden neuvoston edustajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua työhön.

Rajaesteneuvoston tulee tehdä yhteistyötä sellaisten toimijoiden kanssa, joilla on mahdollisuus edistää kansallisten ratkaisujen löytämistä yksityishenkilöiden ja yritysten kokemuksiin rajaesteisiin. Yhteistyö kattaa muun muassa neuvontapalvelut, ministerit, kansalliset hallinnonalat, viranomaiset ja parlamentaarikot.

Panostus tulee kytkeä tiiviimmin maiden operatiivisiin tasoihin, jotta ministeriöt,

viranomaiset ja hallinnonalat pystyvät todellisuudessa ratkaisemaan ja poistamaan rajaesteitä osallistumalla työhön ja kantamalla vastuuta siitä. Nämä toimijat onkin syytä osallistaa jo varhaisessa vaiheessa ajankohtaisiin prosesseihin kansallisten rajaestetyöryhmien kautta.

Työ kytetään tulevaisuudessa tiiviimmin Pohjoismaiden ministerineuvoston poliittiseen johtoon, koska rajaesteneuvoston työn tulee seurata ministerineuvoston kulloisenkin puheenjohtajamaan priorisointeja.

Uuden rakenteen myötä pääsihteerin asema vahvistuu ministerineuvostossa

tehtävässä rajaestetyössä. Pääsihteeri vastaa siitä, että rajaesteneuvoston priorisoimat rajaesteet viedään eteenpäin Pohjoismaiden ministerineuvoston alakohtaisiin ministerineuvostoihin ja virkamieskomiteoihin.

Mahdollisuudet parantaa tiedotustyötä sekä rajojen yli liikkuvien asukkaiden valitusmahdollisuudet tulee selvittää.

Rajaestetyön tuloksia on seurattava ja arvioitava jatkuvasti. Tavoitteena on paljastaa, mitä muutoksia tarvitaan entistä useamman rajaesteen poistamiseksi Pohjoismaiden asukkailta, kansalaisilta ja yrityksiltä.

Rajaesteneuvoston jäsenet ja organisaatio

Kun Pohjoismaat, Ahvenanmaa, Färsaret ja Grönlanti valitsevat kansallisia jäseniä rajaesteneuvostoon, valinnassa on syytä painottaa erityisesti sitä, että jäsenellä on erityisosaamista verkottumisessa sekä kokemusta aloilta, joilla rajaesteitä esiintyy.

Rajaesteneuvoston puheenjohtajuus kiertää vuosittain kansallisten jäsenten välillä ja noudattaa Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuskiertoa. Rajaesteneuvoston puheenjohtaja johtaa rajaestetyötä yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteerin kanssa. He ovat säännöllisesti ja tiiviisti yhteydessä oman maansa pohjoismaisen yhteistyökomitean (NSK) sihteeristöön ja pohjoismaiseen yhteistyöministeriin voidakseen koordinoida rajaesteneuvoston ja puheenjohtajamaan työtä.

Jokaisella rajaesteneuvoston jäsenellä on vastuu rajaesteiden ratkaisemiseksi tähtäävän kansallisen työn sitouttamisesta ja koordinoinnista. Sen vuoksi on perustettava kansallisista toimijoista koostuva verkosto ja rajaestetyöryhmä niihin maihin, joissa sitä ei vielä ole. Ryhmän koko voi vaihdella eri maissa ja

siihen voi kuulua järjestöjen, ministeriöiden, parlamentin, viranomaisten ja neuvontapalvelujen kansallisia ja alueellisia edustajia.

Pohjoismaiden asukkaita ja yrityksiä koskevasta mahdollisista rajaesteistä saadaan tietoa muun muassa kansallisilta verkostoilta, minkä pohjalta rajaesteneuvosto valitsee priorisoitavat rajaesteet ja ohjaa ne oikean toimijan käsiteltäväksi. Neuvoston tulee myös myötävaikuttaa siihen, etteivät maat luo uusia rajaesteitä kansallisen lainsäädännön yhteydessä tai EU-säännöstöä muutettaessa tai toteutettaessa.

Priorisoitavat rajaesteet valitaan yhteistyössä kansallisten verkostojen ja mui-

den toimijoiden kanssa ministerineuvostojen asiantuntijaryhmien raporttien sekä pohjoismaisten rajakomiteoiden painottamien rajaesteiden pohjalta.

Pohjoismaiden neuvostolle tarjotaan mahdollisuutta osallistua rajaesteneuvoston työhön tavoitteena varmistaa tiedonkulku Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaiden neuvoston välillä.

Rajaesteneuvosto saa sihteeristöapua Pohjoismaiden ministerineuvostolta ja pääsihteeriltä.

Toimeksianto on kuvattu lähemmin tanskankielisessä liitteessä 2.

Esimerkki kansallisesta verkostosta. Rajaesteneuvoston jäsenet päättävät itse kansallisen verkoston perustamisesta ja valitsevat siihen kutsuttavat organisaatiot.

Rajaesteneuvoston tavoitteet

Rajaesteneuvoston tulee priorisoida jo periaatteellisista syistä ruohonjuuritason eli neuvontapalveluista (Haloo Pohjola, Grensetjänsten, Øresunddirekt/Juutinrauman komitea ja Pohjoiskalotin rajaneuvonta) tai eri viranomaisilta tulevia kysymyksiä.

Rajaesteneuvoston tulee asettaa etusijalle ennen kaikkea työmarkkina-, sosiaali- ja koulutusaloilla esiintyviä rajaesteitä, joiden ratkaiseminen on mahdollista sopimuksilla ja sääntömuutoksilla.

Tavoitteena on, että rajaesteneuvoston johdolla poistetaan vuosittain 5–10 pohjoismaista rajaestettä.

Priorisoidut rajaesteet

Kukin rajaesteneuvoston jäsen valitsee vuosittain 3–5 priorisoitavaa rajaestettä yhteistyössä kansallisten toimijoiden kanssa, jotta rajaestetyöhön saadaan pitkäjänteisyyttä ja vahva rakenne.

Valittuihin rajaesteisiin syvennyttään vuoden aikana erityisen perusteellisesti ja rajaesteneuvosto jatkaa niiden käsittelyä, kunnes vastuulliset ministeriöt ja viranomaiset ovat antaneet vastauksensa. Mikäli ratkaisua ei saada kyseisenä vuonna, rajaesteet pysyvät etusijalla, kunnes asianomaisilta ministeriöiltä ja viranomaisilta on saatu vastaus.

Tanskan hallituksen ja Pohjoismaiden neuvoston Tanskan-valtuuskunnan vuonna 2013 tekemä rajaestesopimus luo perustan rajaesteneuvoston tanskalaisen jäsenen työlle. Sopimuksessa määritellään ensisijaisesti ratkaistavat rajaesteet.

Äkillisesti ilmenevät rajaesteet

Priorisoitujen rajaesteiden lisäksi rajaesteneuvoston tehtävänä on etsiä ratkaisuja myös äkillisesti ilmeneville rajaesteille, joiden poistamista samana vuonna pidetään tärkeänä.

Tämäntyyppisiä rajaesteitä syntyy useimmiten sääntöjä muutettaessa ja ne havaitaan tavallisesti neuvontapalveluissa, joihin kansalaiset ja yritykset ovat yhteydessä. Rajaesteet voidaan esitellä kansallisille rajaestetyöryhmille kansallisten rajaesteneuvostojen esikokouksissa. Sieltä ne lähetetään eteenpäin arviointia ja tärkeysjärjestyksen laatimista varten.

Rajaesteitä koskeva selvitys

Rajaesteneuvoston kansallisten jäsenten tulee antaa selvityksiä ja tilannekatsauksia valituista rajaesteistä yhteistyöministerilleen sekä rajaesteneuvostolle.

Ministerineuvostojen tavoitteet

Ministerineuvostot sisällyttävät rajaestetyön asialistalleen ja niiden tavoitteena on tuloksellinen ja hyvin toimiva yhteistyö uuden rajaesteneuvoston kanssa. Rajaesteiden ratkaiseminen edellyttää läheistä yhteistyötä eri alojen, ministeriöiden, ministerien ja viranomaisten välillä. Yhteistyöalueet pystyvät kuitenkin parhaiten päättämään, mitkä rajaesteet ovat ratkaistavissa ja miten niitä tulee priorisoida.

Työn lähtökohtana ovat yhteistyöalueiden nykyiset rajaestepriorisoinnit.

Työelämän ministerineuvosto (MR-A)

Työelämän ministerineuvosto priorisoi sektorienvälistä työtä, jonka tavoitteena on tulevaisuudessakin ”pohjoismaisten työmarkkinoiden rajaesteiden ehkäiseminen ja poistaminen. Tavoitteena on parantaa liikkuvuutta pohjoismaisilla työmarkkinoilla sekä niiden houkuttelevuutta ja mukautumiskykyä”.

Rajaestetyötä toteutetaan pääasiassa sosiaali- ja terveystieteiden (ÄK-S) sekä työelämän (ÄK-A) virkamieskomiteoiden alaisena toimivan monialaisen asiantuntijaryhmän raportin pohjalta. Raportissa on lueteltu 35 rajaestettä, joista MR-A:lle kuuluvia ovat esimer-

kiksi työttömyysturva ja työharjoittelu toisessa Pohjoismaassa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto (MR-S)

Vuonna 2010 asetettiin asiantuntijaryhmä selvittämään alan rajaesteitä, ja rajaestetyötä tehdään nyt ryhmän loppuraportin pohjalta. Ministerikokous hyväksyi kesällä 2012 niin kutsutun Solstrandin julkilausuman, jossa ministerit lupasivat jatkaa työtä rajaestekysymysten parissa asiantuntijaryhmän ehdotuksen pohjalta. Rajaestetyöllä on erittäin keskeinen asema valmisteilla olevassa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan uudessa strategiassa.

Esimerkkejä MR-S:lle kuuluvista rajaesteistä: sosiaalipalveluja tai toimeentulotukea hakevien pohjoismaalaisten lähettäminen kotiin, henkilökohtainen avustaja henkilön muuttaessa, toimintarajoitteisten kuljetuspalvelut, opiskelijoiden sosiaaliturva, vammaisajoneuvon mukaan ottaminen muuton yhteydessä sekä kuntoutus asuinmaassa.

Koulutus- ja tutkimusministerineuvosto (MR-U)

Ammatillinen ja korkea-asteen koulutus sekä tutkimus ovat tärkeimmät kou-

lutus- ja tutkimusministerineuvoston rajaestetyön piiriin kuuluvat alat.

Myös ammattikoulutuksia koskevat säännöt ovat tärkeä alue. Ammatillisen koulutuksen saaneiden työntekijöiden tutkintotodistukset tulee hyväksyä muissa Pohjoismaissa, ja kansalaisten joutuminen puristuksiin sosiaaliturvajärjestelmien väliin täytyy ehkäistä.

Tärkeä ala on myös aikuiskoulutus, jossa pääpaino on oppimistulosten tunnistamisessa joustavuuden lisäämiseksi. Korkea-asteen koulutuksessa etusijalla on pohjoismaainen maisteriohjelma. Siihen liittyvät juridiset, käytännölliset ja hallinnolliset ongelmat edellyttävät toimenpiteitä kansallisilta toimijoilta, ministereiltä ja myös oppilaitoksilta itseltään.

Koulutus- ja tutkimusvirkamieskomitea (ÄK-U) perusti joulukuussa 2012 pidetyssä kokouksessa tutkimusta käsittelevän työryhmän, jonka tehtävänä on jatkaa Tahto tutkimukseen -raportin tarkastelua. Raportti sisältää muun muassa ehdotuksia toimenpiteistä tutkijoiden liikkuvuuden lisäämiseksi Pohjoismaissa. Työryhmä raportoi säännöllisesti ÄK-U:lle vuonna 2013.

Talous- ja rahapolitiikan ministerineuvosto (MR-FINANS)

Rajaestekysymykset ovat yksi talous- ja rahapolitiikan ministerineuvoston painopistealoista ja tavoitteena on käsitellä niitä vähintään yhdessä kokouksessa vuosittain.

Kuluneena vuonna ajankohtaiseksi kysymykseksi muodostui luottolaitoslainsäädännön kokonaisuudistus (Basel III/CRD IV), jonka täytäntöönpanon tavoitteena on rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen. Uudet säännökset vaikuttavat muun muassa pankkien pääomituksen. Pohjoismaiden finanssivalvontaviranomaiset tekevät yhteistyötä ja tarkastelevat mahdollisuuksia löytää yhteinen näkemys direktiivin toteuttamisesta.

Talous- ja rahapolitiikan ministerineuvosto sekä virkamieskomitea seuraavat myös Norjan pyrkimyksiä löytää hallinnollinen ratkaisu ongelmaan, joka koskee arvonlisäveron väliaikaista tallettamista isojen työkonoiden kuljetuksessa Norjaan ja sieltä pois. Lisäksi ministerineuvostossa ja virkamieskomiteassa seurataan Norjan uusia sääntöjä tilapäisestä henkilötunnuksesta, joka annetaan väliaikaisesti Nor-

jassa työskenteleville. Käytäntö on pidentänyt huomattavasti asioiden käsittelyä ja vaikeuttanut lyhytkestoista työskentelyä Norjassa.

Elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerineuvosto (MR-NER)

Nordic Innovation on laatinut perustellisen analyysin elinkeinopolitiikan alaan kuuluvista rajaesteistä Pohjoismaissa. Yksi käynnistä olevista hankkeista käsittelee rakennusalan vihreitä teknisiä normeja ja standardeja.

Energia-alalla työskennellään sähkömarkkinoiden harmonisoinnin parissa tavoitteena tehokkaat ja rajattomat sähkömarkkinat. Tämä koskee sähkön tukku- ja vähittäiskauppaa.

Aluepolitiikan puitteissa tuetaan taloudellisesti pohjoismaisia rajakomiteoita, jotka työskentelevät päivittäin rajaestekysymysten parissa. Niihin sisältyvät myös kulttuuri- ja kielikysymykset, jotka lasketaan epävirallisiksi rajaesteiksi.

Kulttuuriministerineuvosto (MR-K)

Kulttuurisektorin rajaesteet koskevat suurelta osin työmarkkinakysymyksiä, sosiaaliturva-asioita sekä sosiaali-

rahoitus- ja verotusalan lainsäädäntöä. Rajaesteiden ratkaisussa keskitytäänkin näille aloille.

Toukokuussa 2013 järjestettiin näitä kysymyksiä käsittelevä konferenssi. Kulttuurisektorin rajaesteistä voidaan mainita esimerkkeinä seuraavat: sekä Tanskassa että Ruotsissa työskentelevien näyttämötaiteilijoiden ongelmat, jotka koskevat sosiaaliturvan piiriin kuulumista, työnantajamaksuja, työttömyyskassaa ja kaksoisverotusta. Media-alalla on tekijänoikeuslainsäädäntöä koskeva kysymys mahdollisuudesta katsoa naapurimaan televisiota Pohjoismaissa.

Oikeusyhteistyön ministerineuvosto (MR-LAG)

Oikeusyhteistyön ministerineuvostossa rajaestetyötä tehdään yleisemmällä tasolla kuin muissa ministerineuvostoissa. Painopiste on yleisissä oikeusasioissa eikä yksittäisissä tapauksissa. Tämä tarkoittaa muun muassa keskitymistä oikeusministeriöiden alaisiin asioihin, EU-oikeudellisten kysymysten koordinointiin sekä yhteistyöhön keskusviranomaisten kanssa.

Peruspanostuksen lisäksi ministerineuvosto tukee taloudellisesti useita

oikeusalan hankkeita, seminaareja ja selvityksiä, kuten velkasaneeruksesta laadittua raporttia.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto (MR-FJLS)

Tuoreen analyysin mukaan tällä ministerineuvostolla on erittäin vähän rajaesteongelmia, mikä johtuu todennäköisesti siitä, että ala on jo harmonisoitu EU-lainsäädännön kautta. Sen vuoksi MR-FJLS:n työn tavoitteena on ehkäistä uusien rajaesteiden syntymistä lainsäädännön tai lakien täytäntöönpanon seurauksena. Tätä toteutetaan muun muassa vertailemalla yhteisiä valvontakampanjoita ja merkintöjä sekä järjestämällä säännöllisesti valvontaja oikeusalan konferensseja, joissa keskustellaan ajankohtaisista valvontakysymyksistä.

Ympäristöasiain ministerineuvosto (MR-M)

Pitkäaikaisen pohjoismaisen yhteistyön ansiosta ympäristösektorilla ei arvion mukaan ole vaikeita Pohjoismaiden välisiä rajaesteitä. ETA-sopimuksen ja EU-jäsenyyden myötä Pohjoismaat ovat sidottuja EU:n lainsäädäntöön, joka paljolti asettaa maille yhteiset säännöt

ja siten eliminoi suuressa määrin rajaesteet ympäristösektorilta.

Ympäristösektori tekee kuitenkin rajaestetyötä hankkeiden ja muiden toimintojen kautta sekä osallistuu monialaisiin tehtäviin esimerkiksi vihreän kasvun, puheenjohtajamaan hankkeiden ja jossain määrin globalisaatiotyön puitteissa.

Tasa-arvoasiain ministerineuvosto (MR-JÄM)

Tasa-arvoasiain ministerineuvoston mukaan ministerineuvostojen tulee jatkossa tarkastella kaikkia rajaesteongelmia tasa-arvonäkökulmasta. Sosiaali- ja työelämäsektorien välillä tehdään jo entuudestaan yhteistyötä rajaesteasioissa.

Esimerkkejä tasa-arvoalaan liittyvistä rajaesteistä ovat: sosiaaliturvajärjestelmään ja työelämään liittyvät kysymykset, joilla on selkeä rajaesteeseen liittyvä sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma. Tämä koskee erityisesti rajatyöntekijöiden vanhempainvapaan jakamista.

Tavoitteita kuvataan yksityiskohtaisemmin ruotsinkielisessä liitteessä 3.

Työmenetelmät

Nykyisten rajaesteiden poistaminen

Asianomaiset ministerit ja toimivaltaiset viranomaiset poistavat rajaesteitä Pohjoismaissa. Rajaesteneuvoston tehtävänä on tukea tätä työtä.

Rajaesteneuvosto, ministerineuvostot, maiden ministeriöt ja viranomaiset tekevät yhteistyötä toimintasuunnitelma kautena tavoitteena poistaa mahdollisimman monta nykyistä rajaestettä sekä välttää kaksinkertaista työtä ja puutteellista koordinaointia.

Rajaestetyöhön osallistuvien toimijoiden välistä koordinaointia, työnjakoa ja yhteistyötä onkin syytä parantaa.

Tieto tunnistetuista ja Pohjoismaiden ministerineuvoston vastuualueiden ulkopuolelle jäävistä rajaesteistä toimitetaan asianomaiselle organisaatiolle. Ehdotuksena on, että oikeuksien rajoittamista koskevat tapaukset, joita syntyy viranomaisten soveltaessa virheellisesti EU:n ja Etan sisämarkkinalainsäädäntöä, ohjataan SOLVIT-keskukselle.

On myös otettava huomioon se, ettei kaikkia rajaesteitä voi ratkaista, koska muun muassa kulttuuria, ympäristöä ja taloutta koskevat kansalliset paino-

tukset ovat erilaisia. Sen vuoksi on erittäin tärkeää priorisoida jatkossakin kansalaisille ja yrityksille suunnattua tiedotustyötä, jotta ne saavat tietoa pohjoismaisista säännöistä ja niihin liittyvistä ongelmista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on koonnut pohjoismaisia rajaesteitä yhteen tietokantaan, jonne on tallennettu kaikki tunnistetut pohjoismaiset rajaesteet. Tavoitteena on helpottaa ja tehostaa yleiskuvan saamista nykyisten rajaesteiden määrästä ja niiden tilanteesta.

Uusien rajaesteiden ennalta-ehkäisy Kansallinen lainsäädäntö ja sen seuraukset Pohjoismaille

On tärkeää ehkäistä uusien rajaesteiden syntymistä.

Puutteellinen viestintä ja koordinaointi Pohjoismaiden ministeriöiden välillä voi johtaa siihen, että joissakin tapauksissa uusien kansallisten sääntöjen käyttöönotto voi synnyttää rajaesteitä.

Kansallisen lakiehdotuksen valmisteluun liittyy joissakin tapauksissa velvollisuus laatia kansallinen selvitys

esimerkiksi ympäristölle ja valtiontaloudelle aiheutuvista seurauksista sekä lain yhdenmukaisuudesta EU-lainsäädännön kanssa. Ei ole kuitenkaan mitään vaatimusta selvittää lakiehdotuksen seurauksia Pohjoismaiden tai EU:n sisällä muuttaville tai pendelöiville henkilöille.

Ennalta ehkäisevät toimenpiteet ovat kuitenkin mahdollisia uusien rajaesteiden estämiseksi. Rajaesteneuvosto voisi toimeksiantonsa pohjalta suositella sääntömuutoksesta vastaavalle ministeriölle seuraavaa:

- Sen tulee laatia lyhyitä vaikutusarviointeja muutoksen seurauksista niille Pohjoismaille, joiden välillä liikkuvuuden ja vaihdon oletetaan olevan suurinta.
- Lakiehdotusta laadittaessa tulee ottaa kantaa siihen, onko tarpeen lähettää konkreettista asiaa koskeva lausuntopyyntö asiaa käsitteleville ministeriöille muissa Pohjoismaissa. Tarvittaessa uusi lakiehdotus voidaan lähettää lausuntokierrokselle yhteen tai useampaan Pohjoismaahan, joille ehdotuksella arvioidaan olevan suurimmat seuraukset.

Näin tulee toimia ainoastaan niillä lainsäädännön aloilla, joilla on odotettavissa ongelmia, jotta oman maan tai muiden maiden hallintoja ei rasiteta kohtuuttomasti.

EU-lainsäädännön täytäntöönpano ja EU-säännöstä koskeva yhteistyö

EU:ssa hyväksytään säännöllisesti uusia asetuksia ja direktiivejä. Jos uutta EU-lainsäädäntöä ei toteuteta yhdenmukaisesti EU:hun tai Etaan kuuluvissa Pohjoismaissa vaarana on, ettei säännöstä sovelleta samalla tavalla. Tämä voi osaltaan aiheuttaa uusia rajaesteitä Pohjoismaiden välille. Uusi EU-lainsäädäntö voi vaikuttaa myös Färsaariin ja Grönlantiin. Esimerkiksi direktiivien täytäntöönpanossa mailla voi olla verrattain suuria vapauksia sääntöjen sisällyttämisessä kansalliseen lainsäädäntöön. Tällöin kansalliseen täytäntöönpanoon liittyy se vaara, että maat työskentelevät muista erillään ja että syntyy epäedullisia ja tahattomia eroavuuksia maiden välille. On siis syytä pyrkiä mahdollisimman yhdenmukaiseen täytäntöönpanoon niillä aloilla, joilla voidaan olettaa syntyvän rajaesteitä Pohjoismaiden välille. Pohjoismaiden yhteinen täytäntöönpano ei kuitenkaan saa aiheuttaa kaupan esteitä muihin EU- tai Eta-maihin nähden.

On tärkeää torjua uusien rajaesteiden syntymistä EU-säännöstön täytäntöönpanon ja uudistamisen yhteydessä. Rajaesteneuvoston edustajien tulee työskennellä aktiivisesti ministerineuvoston kulloisenkin puheenjohtajamaan kanssa ja pyrkiä omalla panoksellaan estämään tämäntyyppisten uusien rajaesteiden syntyminen.

Jotta tahattomien esteiden määrä jäisi mahdollisimman pieneksi EU-direktiivien täytäntöönpanon yhteydessä, asianomaisten ministerineuvostojen tulee

1. koordinoita EU-direktiivien täytäntöönpanoa maiden välillä
2. kutsua EU-säännöstön käytännön toteutuksesta vastaavia Pohjoismaiden ministeriöiden virkamiehiä keskustelemaan yhdessä sääntöjen tulkinnasta ja ymmärtämisestä
3. pyrkiä yhteiseen näkemykseen direktiivien sisällyttämisestä kansalliseen lainsäädäntöön
4. luoda työryhmiä, yhteyksiä ja verkostoja muiden maiden ministeriöissä toimivien alan asiantuntijoiden kanssa.

Rajaestetyö voi siten tulevaisuudessa edistää uusien direktiivien, direktiivimuutosten ja muiden säännösten sekä

tuomioistuinten päätösten yhteistä tulkintaa.

Uusi EU:n lainsäädäntö ei kuitenkaan koske samalla tavalla kaikkia politiikan aloja. Sen vuoksi ei ole mitään syytä luoda uutta, yhtenäistä ja velvoittavaa yhteistyötä kaikille politiikan aloille, vaan on keskityttävä eniten hyötyä tuottavaan työhön resurssien tarpeettoman käytön estämiseksi. Samalla on huomiotava, etteivät kaikki Pohjoismaat ole EU:n jäseniä.

SOLVIT

SOLVIT on ongelmanratkaisuverkosto, jossa EU- ja ETA-jäsenvaltiot etsivät yhteistyössä käytännön ratkaisuja ongelmiin, joita syntyy viranomaisen soveltaessa virheellisesti EU:n sisämarkkinalainsäädäntöä. SOLVIT voi myös lähettää asioita vastuullisiin ministeriöihin jatkokäsittelyä varten. Jokaisessa EU- ja ETA-maassa on SOLVIT-keskus.

Pohjoismainen tiedotustyö

Haloo Pohjola 56 yhdistelmää

Tehokas pohjoismainen rajaestetyö edellyttää tehokasta tiedottamista. Ensisijainen tiedotusvelvollisuus on asianomaisilla viranomaisilla. Pohjoismainen Haloo Pohjola -neuvontapalvelu, raja-alueiden neuvontapalvelut, Øresunddirekt- ja Grensetjänsten-neuvontapalvelut sekä Pohjoiskalotin raja-neuvonta muodostavat Pohjoismaiden yhteisen monialaisen tiedotustoiminnan ytimen.

Neuvontapalvelut tarjoavat yksityishenkilöille ja yrityksille kohdennettua, tilannesidonnaista ja ajantasaista tietoa liikkuvuudesta. Tietoa on enimmäkseen henkilöille, jotka aikovat työskennellä, pendelöidä, asua, opiskella, perustaa yrityksen tai myydä tavaroita ja palveluita toisessa Pohjoismaassa.

Tietopalvelut vähentävät osaltaan Pohjoismaiden viranomaisten ja tietojärjestelmien työtaakkaa. Toiminta edellyttää sujuvaa yhteistyötä viranomaisten kanssa.

Usein juuri neuvontapalvelut tunnistavat rajaesteitä ja välittävät niistä sitten tietoa eteenpäin rajaesteneuvostolle sekä asianomaisille ministeriöille ja viranomaisille.

Haloo Pohjola ja raja-alueiden neuvontapalvelut

Pohjoismaiden rajojen yli liikkuville henkilöille suunnatussa tiedotustoiminnassa panostetaan ennen kaikkea henkilökohtaiseen neuvontaan. Kysymyksiin vastataan verkkosivustojen kautta tai henkilökohtaisesti toimistoissa tai sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Tietoa annetaan enemmänkin yleistamalla, kun taas asianomaiset viranomaiset vastaavat yksittäisten ihmisten erityiskysymyksiin.

Hyvin toimiva viranomaisten ja neuvontapalveluiden välinen yhteistyö on tärkeää, koska se helpottaa erilaisten ongelmien selvittelyä. Neuvontapalvelut voivat sekä auttaa vastaamaan yksittäisiltä kansalaisilta saatuihin kysymyksiin että auttaa viranomaisia välittämään helposti ymmärrettävää tietoa. Haloo Pohjola käsittelee liikkuvuutta kaikkien Pohjoismaiden välillä, kun taas raja-alueiden neuvontapalvelut tavallisesti antavat tietoa liikkuvuudesta vain kahden maan välillä.

Kaikki palvelut tarjoavat periaatteessa samantyyppistä tietoa, joka koskee lähinnä työskentelyä toisessa maassa. Erona on se, että raja-alueiden palvelut

ovat alueellisia ja antavat tietoa pendelöinnistä, kun taas Haloo Pohjola on kansallinen palvelu, joka tarjoaa tietoa asumisen, työskentelyn tai opiskelun takia toiseen Pohjoismaahan muuttaville.

Haloo Pohjola rahoitetaan kokonaan pohjoismaisin varoin, kun taas muut raja-alueiden neuvontapalvelut saavat myös alueellista ja kansallista rahoitusta.

Pohjoismaisen ja kansallisen Haloo Pohjola -neuvontapalvelun sekä raja-alueiden neuvontapalveluiden lisäksi on olemassa myös pohjoismainen veroportaali Nordisk eTax sekä pohjoismainen sosiaaliturvaporaaali NordSoc, joista Pohjoismaiden kansalaiset voivat hakea apua.

Prosessin jatko

Toimikauden aikana rajaesteneuvoston ja ministerineuvoston pääsihteerin tulee pyrkiä tiivistämään tiedotustoinnin koordinoitua ja työnjakoa, jotta neuvontatyö olisi paremmin valmisteltua, uudenaikaisempaa ja tehokkaampaa. Pääsihteerin tulee ottaa yhteyttä raja-alueilla toimivien pohjoismaisten neuvontapalveluiden kansallisiin ja alueellisiin rahoittajiin ja keskustella siitä, miltä Pohjoismaiden kansalaisille ja elinkeinoelämälle tarkoitetun neuvontapalvelun yhteistyömallin pitää näyttää. Myös verkkoportaalista www.youreurope.eu tulee keskustella samassa yhteydessä.

Mahdollinen uusi yhteistyömalli ja työnjako pohjoismaisille neuvontapalveluille

1. Henkilökohtainen neuvonta annetaan ensisijaisesti raja-alueiden neuvontapalveluiden hoidettavaksi. Tämä koskee kuitenkin vain niitä maita, joissa on neuvontapalveluita raja-alueilla. Muissa maissa tämä tehtävä kuuluu jatkossakin Haloo Pohjolalle.
2. Haloo Pohjolan yhteyteen perustetaan yhteinen verkkotoimitus, joka tekee tiivistä yhteistyötä alueellisten neuvontapalveluiden kanssa.
3. Kehitetään neuvontapalveluita, Haloo Pohjolaa ja raja-alueiden neuvontapalveluita lisäämällä Pohjoismaiden viranomaisten välistä yhteistyötä tiedotuksen ja henkilöstöresurssien osalta.

Raja-alueiden tiedotuspalvelut

Tietoruutu

Henkilöstö-, rahoitus- ja kävijäluvut koskevat vuosia 2011 ja 2012.

Haloo Pohjolassa ja raja-alueiden neuvontapalveluissa työskentelee päivittäin 29 henkilöä, jotka välittävät rajat ylittävää liikkuvuutta koskevaa tietoa.

Neuvontapalveluiden rahoitus

- Kokonaisrahoitus: 19 403 000 Tanskan kruunua,

josta

- Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoitus Haloo Pohjolan verkkopalvelulle ja Pohjoismaiden pääkaupungeissa sijaitseville tiedotustoimistoille on 5 284 000 Tanskan kruunua
- Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoitus kolmelle raja-alueiden neuvontapalvelulle (Pohjoiskalotin rajaneuvonta Skibotnissa, Grensetjänsten ja Øresunddirekt) on 3 000 000 Tanskan kruunua
- kansallinen ja alueellinen rahoitus Pohjoiskalotin rajaneuvonnalle Skibotnissa sekä Grensetjänsten- ja Øresunddirekt-neuvontapalveluille on 11 119 000 Tanskan kruunua.

Kävijöiden määrä pohjoismaisissa neuvontapalveluissa

- Pohjoismaisten neuvontapalveluiden (Haloo Pohjola ja raja-alueiden neuvontapalvelut) vuositteinen kokonaiskävijämäärä: 657 470
- Haloo Pohjola: 334 000 verkkosivukäyntiä ja 3 300 henkilökohtaista käyntiä, yhteensä 337 300 käyntiä
- Raja-alueiden neuvontapalvelut: 276 900 verkkosivukäyntiä ja 43 270 henkilökohtaista käyntiä, yhteensä 320 170 käyntiä.

Kustannukset neuvontakertaa kohti

Verkkopohjaisen ja henkilökohtaisen neuvonnan kustannusten välillä on iso ero. Henkilökohtainen neuvonta on 15–20 kertaa kalliimpaa kuin verkkopohjainen, mutta isot kustannuserot eivät mittaa tehokkuutta. Erilaiset neuvontapalvelut täydentävät toisiaan ja täyttävät oman tärkeän tehtävänsä siten, etteivät ne voi korvata toisiaan. Haasteena on niiden toiminnan tehokas koordinointi.

Verkkopohjainen neuvonta

Verkkopohjainen neuvonta on yleensä kustannustehokkaampaa. Uskomme ison kävijämäärän johtuvan siitä, että monet kansalaiset selvittävät mahdollisuuksia työskennellä tai opiskella toisessa Pohjoismaassa tai muuttaa toiseen Pohjoismaahan. Neuvontapalvelut tilaavat myös joitakin hakusanoja esimerkiksi Googlelta auttaakseen henkilöitä löytämään oikeaa tietoa pohjoismaisista verkkosivustoista.

Henkilökohtainen neuvonta

Useimmat henkilökohtaiseen neuvontaan hakeutuvista ihmisistä tuntevat hyvin kyseisen neuvontapalvelun ja heidän asiansa on usein edennyt päätösprosessissa pitemmälle.

Tiedotuspalvelut

Haloo Pohjola

Kaikkien Pohjoismaiden pääkaupungeissa on Haloo Pohjola -neuvontapalvelu. Jokaisessa Haloo Pohjola -toimistossa työskentelee tiedottaja, joka vastaa kyselyihin puhelimitse tai sähköpostitse. Henkilöstövahvuus on maasta riippuen 0,5–1,6 virkaa. Haloo Pohjola vastaa Pohjoismaiden kansalaisilta tuleviin kysymyksiin, jotka koskevat työskentelyä tai opiskelua toisessa Pohjoismaassa tai muuttoa toiseen Pohjoismaahan. Myös yritysten kysymyksiin vastataan puhelimitse tai sähköpostitse. Tietoa ja vastauksia annetaan kansalaisten äidinkielellä.

Kysymykset rekisteröidään ja analysoidaan. Tapaukset, joihin liittyy rajaesteitä, lähetetään edelleen rajaestefoorumille, asianomaisille viranomaisille sekä rekisteröidään rajaestefoorumin rajaestetietokantaan. Tietoa hyödynnetään myös Haloo Pohjolan verkkosivuston sisällön kehittämiseksi. Haloo Pohjola järjestää myös eri alojen koulutustilaisuuksia ja työpajoja usein yhteistyössä raja-alueiden neuvontapalveluiden kanssa.

Haloo Pohjola on myös verkkopohjainen neuvontapalvelu, jota Pohjoismaiden ministerineuvosto koordinoi Kööpenhaminasta käsin. Henkilöstövahvuus on 1,6 virkaa. Verkkosivuston sisältöä kehitetään pääasiallisesti yhteistyössä Pohjoismaiden pääkaupungeissa työskentelevien Haloo Pohjolan tiedottajien kanssa.

www.norden.org/fi/sinun-pohjolasi

Pohjoiskalotin rajaneuvonta

Pohjoiskalotin rajaneuvonnalla on kaksi työntekijää ja kaksi toimistoa, jotka sijaitsevat Torniossa ja Skibotnisissa. Toimistot vastaavat Ruotsin ja Suomen sekä Norjan ja Suomen välistä liikkuvuutta koskeviin kysymyksiin. Tiedotustoimistot vastaavat työskentelyä, pendelöintiä, opiskelua ja muuttamista koskeviin kansalaisten ja

yritysten kysymyksiin henkilökohtaisesti, sähköpostitse, puhelimitse sekä yleistiedotteilla. Pohjoiskalotin rajaneuvonta järjestää tiedotustilaisuuksia ja työpajoja.

Ajankohtaisia rajaesteitä käsitellään ”rajaneuvostossa”, johon kuuluu vastuullisten ministeriöiden ja viranomaisten edustajia. Lisäksi ollaan yhteydessä rajaestefoorumin suomalaisen ja ruotsalaiseen jäseneseen.

Pohjoiskalotin rajaneuvonta tekee yhteistyötä Pohjoiskalotin neuvoston sekä Ruotsin ja Norjan välillä toimivan Grensetjänsten-neuvontapalvelun kanssa.

Maaliskuusta 2012 lähtien käytössä on ollut myös ruotsin- ja suomenkielinen verkkosivusto, jonka on suunnitellut väliaikainen työntekijä. Parhaillaan tutkitaan mahdollisuutta vakinaistaa tämä virka.

www.granstjanst.net/fi

Grensetjänsten

Grensetjänsten-neuvontapalvelu toimii Morokulienissa Ruotsin ja Norjan rajalla. Toimistossa työskentelee seitsemän henkilöä, jotka ovat viranomaisia tai viranomaistauksia yleisneuvontaa antavia henkilöitä sekä Ruotsista että Norjasta. Toimisto vastaa työskentelyä, pendelöintiä ja muuttamista koskeviin kansalaisten ja yritysten kysymyksiin pääasiallisesti henkilökohtaisesti, sähköpostitse, puhelimitse sekä yleistiedotteilla. Grensetjänsten järjestää tiedotustilaisuuksia ja työpajoja.

Ajankohtaisia rajaesteitä käsitellään ”rajaneuvostossa”, johon kuuluu vastuullisten ministeriöiden ja viranomaisten edustajia. Grensetjänsten-neuvontapalvelulla on yhteyksiä myös rajaestefoorumin norjalaiseen ja ruotsalaiseen jäseneseen.

Grensetjänsten tekee rajaesteitä ja elinkeinoelämän neuvontaa koskevaa yhteistyötä Ostfolden-Bohuslän/ Dalsland-rajakomitean kanssa sekä Pohjoiskalotin raja-neuvonnan kanssa.

Grensetjänsten-neuvontapalvelulla on myös ruotsin- ja norjankielinen verkkosivusto, jonka ylläpitoa ja päivittämistä hoitaa verkkotoimittaja.

www.grensetjansten.no

Øresunddirekt Malmössä ja Kööpenhaminassa

Kyseessä on kaksi eri organisaatiota, joilla on sama tuotemerkki sekä eri omistajat ja erillinen rahoitus.

Tunnistettuja rajaesteitä käsitellään Juutinrauman komitean rajaestetyöryhmässä ja hallitustyöryhmässä. Øresunddirektillä on myös omia yhteyksiä Ruotsin eri ministeriöihin ja viranomaisiin sekä rajaestefoorumin ruotsalaiseen ja tanskalaiseen jäsenen.

Toimistot järjestävät myös tiedotustilaisuuksia ja työpajoja yhdessä.

Øresunddirekt-Malmö

Øresunddirektin neuvontatoimisto sijaitsee Malmössä ja henkilöstö koostuu työvoimatoimiston, veroviraston, vakuutuskassan ja lääninhallituksen virkamiehistä sekä Øresund business match -hankkeen yritysneuvojista. Toimistossa on 8,5 virkaa ja kysymyksiin vastataan ensi kädessä henkilökohtaisesti, sähköpostitse, puhelimitse sekä kansalaisille ja elinkeinoelämälle suunnatuilla yleistiedotteilla. Kysymykset käsittelevät työskentelyä, pendelöintiä, opiskelua sekä elinkeinotoimintaa. Tiedotustoimintaa on laajennettu antamalla yksi paikka työttömyyskassan käyttöön.

Øresunddirekt-Kööpenhamina

Øresunddirektin verkkotoimitus sijaitsee Juutinrauman komitean tiloissa Kööpenhaminassa ja siellä työskentelee neljä ruotsalaista ja tanskalaista tiedottajaa, jotka vastaavat verkkopalvelun sisällöstä ja sen kehittämisestä. Verkkosivuston kielinä ovat ruotsi ja tanska, ja sieltä saa pääasiassa kansalaisille ja yrityksille suunnattua tietoa työskentelystä, pendelöinnistä, muuttamisesta ja elinkeinotoiminnasta. Verkkosivuston sisältöä kehitetään yhdessä Øresunddirekt-Malmön sekä asianomaisten ruotsalaisten ja tanskalaisten viranomaisten kanssa. Työmarkkina-asioista ja pendelöinnistä laaditaan myös esitteitä.

www.oresunddirekt.com

www.oresunddirektbusiness.com

Nordisk eTax -portaali

Nordisk eTax -portaali on kehitetty yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan verohallintojen kanssa. Verohallinnot vastaavat yhdessä portaalin sisällöstä.

Pohjoismainen sosiaaliturvaporraali

Pohjoismaiden sosiaaliturvaviranomaiset ovat perustaneet sosiaaliturvaporraalin. Se on tarkoitettu niille, jotka muuttavat toiseen Pohjoismaahan ja/tai työskentelevät tai opiskelevat toisessa Pohjoismaassa. Porraalissa on tietoa muun muassa siitä, minkä maan lainsäädännön piiriin henkilö kuuluu eri tilanteissa. Sieltä saa myös tietoa henkilölle kuuluvista eduista. Sieltä löytää lisäksi oikean maan oikean viranomaisen ja linkin kulloinkin tarvittavan viranomaisen verkkosivustolle.

Seuranta ja selonteko

Rajaesteneuvoston työn tulee olla tuloskeskeistä ja mitattavissa. Tämä tarkoittaa sitä, että rajaestetyötä tulee voida analysoida, arvioida ja kehittää jatkuvasti toimikauden aikana.

Kukin rajaesteneuvoston kansallinen jäsen valitsee yhdessä kansallisten yhteyshenkilöidensä kanssa selvittävät rajaestekysymykset ja jatkaa niiden käsittelyä kuhunkin rajaesteeseen ja oman maansa poliittiseen seuranta- ja selontekokulttuuriin parhaiten sopivilla työmenetelmillä.

Rajaesteneuvosto kokoontuu tarvittaessa, lähtökohtaisesti neljä kertaa vuodessa. Kokouksissa esitellään käynnissä olevan rajaestetyön tilannetta.

Rajaesteneuvoston kansalliset jäsenet antavat lisäksi raportteja ja tilannekatsauksia valitsemiensa rajaesteiden selvitystyöstä yhteistyöministerilleen vähintään kerran vuodessa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyöministerien tulee esitellä maiden, ministerineuvostojen ja rajaesteneuvoston rajaestetyön tulokset vuosittain Pohjoismaiden neuvoston istunnossa.

Ministerineuvoston puheenjohtajamaa arvioi, onko tarvetta nostaa rajaestetyön raportointi pääministeritasolle.

Kukin maa harkitsee, onko tarvetta järjestää parlamentaarisia teemakeskusteluja pohjoismaisista rajaesteistä. Näissä keskusteluissa on mahdollista tehdä selkoa ja keskustella rajaesteneuvoston priorisoimista rajaesteistä. Pohjoismaiden neuvoston ja kansallisten parlamenttien kanssa voidaan keskustella mahdollisuudesta järjestää parlamentaariset keskustelut samanaikaisesti kaikissa Pohjoismaissa.

Pohjoismaisessa rajaestetietokannassa tulee olla kaikkien saatavilla tietoa tunnistetuista ja priorisoiduista pohjoismaisista rajaesteistä. Sen avulla on voitava seurata rajaesteprosessia ja rajaesteneuvoston työtä.

Rajaestetietokanta tekee rajaesteneuvoston työstä avointa, minkä myötä niin kansalaiset kuin yrityksetkin voivat tuntea osallistuvansa rajaestetyöhön.

Haloo Pohjolan tulee antaa vuosittain rajaesteraportti Pohjoismaiselle yhteistyökomitealle.

Rajaestetyöstä tulee tiedottaa myös kansallisissa ja alueellisissa tiedotusvälineissä.

Liitteet

Appendix 1

Begreppet gränshinder

Helsingforsavtalet är det rättsliga avtal som lägger grunden för det officiella nordiska samarbetet, och som pekar ut ländernas färdriktning och gemensamma mål.

I Helsingforsavtalet talas det uttryckligen om önskvärdheten av att nationell lagstiftning på vissa områden samordnas mer, och avtalet poängterar vikten av likabehandling av människor enligt avtalets artikel 2. Detta gäller även vikten av att undanröja hinder för handel och kapitalrörelser mellan länderna.

Inom ramen för det officiella nordiska samarbetet avser begreppet gränshinder:

”Lagar, offentliga regler eller praxis som hämmar individers mobilitet eller företags möjligheter att verka över gränserna i Norden.”

Kommentarer till definitionen

1. Denna handlingsplan omfattar, på jämbördig basis, även Grönland, Färöarna och Åland, om ej annat anges.
2. Inom ramen för det officiella nordiska samarbetet kan det arbetas med hinder mellan såväl samtliga som endast viss länder och Grönland, Färöarna och Åland.
3. Olika ersättningsnivåer och skatter mellan olika länder, för en och samma förmån/situation, kan förekomma och utgör i sig inget gränshinder. Däremot betraktas det som ett gränshinder om en person p.g.a. sin mobilitet får sämre villkor än andra personer i en jämförbar situation, såväl i bosättningslandet som i arbetslandet.
4. Det förutsätts inte att den drabbade personen är av annan nationalitet än det aktuella regelverket för att ett regelverk ska betraktas som problematiskt utifrån ett gränshinderperspektiv. Det behöver alltså inte vara fråga om nationalitetsdiskriminering. En dansk kan drabbas av danska lagar och regler lika väl som en svensk kan. Det är själva mobilitetssituationen som avgör om det rör sig om ett gränshinder eller ej.
5. Gränshinder handlar inte i första hand om huruvida ett existerande regelverk tillämpas korrekt eller ej, utan om huruvida regelverket i sig försvårar mobilitet. Ett regelverk kan vara nog så "lagligt", såväl EU-rättsligt som nationellt, men ändå vara problematiskt utifrån ett gränshinderperspektiv.
6. Utanför denna definition ligger som utgångspunkt sådana besvärigheter som upprättats av privata aktörer.

Appendix 2

Grænsehindringsrådet – mandat

Mandat for Grænsehindringsrådet 2014–2017

Baggrund

Arbejdet med at fjerne grænsehindringer er højt prioriteret i det nordiske samarbejde. De senere års arbejde har bidraget til en langt stærkere opmærksomhed om grænsehindringer på den nordiske politiske dagsorden og et intensiveret og velfungerende arbejde med at identificere grænsehindringer.

For at styrke især gennemførelsesdelen af arbejdet udpeges fra 1. januar 2014 et Grænsehindringsråd.

Rådet skal identificere og komme med bidrag til at fjerne grænsehindringer for borgere og virksomheder i Norden i samarbejde med alle de aktører, der nationalt er afgørende for, at grænsehindringer kan løses, herunder informationstjenester, nationale forvaltninger og myndigheder, parlamentarikere mv.

Arbejdet i rådet skal knyttes tæt op på det aktuelle formandskab i ministerrådet, dets prioriteringer og politiske lederskab, ligesom generalsekretæren får et styrket mandat som pådriver i grænsehindringsarbejdet i ministerrådet. Informationsarbejdet og de nuværende klagemuligheder for borgere,

der bevæger sig over grænserne, skal endvidere vurderes med henblik på evt. forbedringsmuligheder.

Der skal løbende følges tæt op på resultaterne af arbejdet og vurderes om der er behov for ændringer, der kan bidrage til, at endnu flere grænsehindringer løses til gavn for borgere og virksomheder i Norden.

Medlemmerne af Grænsehindringsrådet

Hvert land i Nordisk Ministerråd kan udpege et medlem til Grænsehindringsrådet.

Udover de nationale medlemmer er Nordisk Ministerråds generalsekretær medlem af Grænsehindringsrådet, og Nordisk Råd tilbydes også at deltage i rådets arbejde.

Formandskab for Grænsehindringsrådet

Formandskabet for Grænsehindringsrådet går på skift mellem de nationale medlemmer af rådet, og følger formandskabet for Nordisk Ministerråd. Dvs. formandskabet i 2014 er islandsk, i 2015 dansk og så fremdeles.

Formandskabet leder arbejdet i Grænsehindringsrådet i samarbejde med Nordisk Ministerråds generalsekretær.

Formandskabet for Grænsehindringsrådet skal have en løbende og tæt dialog med sit nationale NSK kontor og samarbejdsminister med henblik på at sikre overensstemmelse mellem formandskabslandets prioriteringer generelt og arbejdet i Grænsehindringsrådet. Denne dialog skal også ske før formandskabsåret indledes, således at grænsehindringer inddrages i formandskabsprogrammet for Nordisk Ministerråd.

Formandskabet for Grænsehindringsrådet skal stille sig til rådighed for en årlig afrapportering om arbejdet i Grænsehindringsrådet til statsministrene, hvis det siddende formandskab for ministerrådet anser, at der er behov for at løfte arbejdet til statsministerniveau.

Endelig skal formandskabet for Grænsehindringsrådet sikre, at tidligere års prioriteringer også videreføres i arbejdet.

Ved udpegning af medlemmer skal der lægges vægt på, at medlemmerne opfylder følgende:

- Har et stærkt og aktuelt netværk i de nationale regeringer, på minister- og/eller embedsmandsniveau.
- Har erfaring med arbejde inden for et eller flere af de områder, hvor de fleste grænsehindre findes (arbejdsmarked, socialpolitik, skat, uddannelse eller næring).
- Har den nødvendige mulighed for at prioritere arbejdet i Grænsehindringsrådet.
- Har den nødvendige frihed til at agere i arbejdet med at fjerne grænsehindre.

Opgaver

Grænsehindringsrådet skal i samarbejde med relevante aktører i landene:

- identificere og udrede grænsehindre for borgere og virksomheder i Norden på baggrund af indspil fra blandt andet Hallo Norden og de regionale informations-tjenester
- forsøge i samarbejde med landene at finde løsninger på grænsehindre
- afgøre hvilke grænsehindre, som det er væsentligst for rådet at gå videre med i forhold til landene, samt vurdere det mest hensigtsmæssige niveau for de videre kontakter (MR/EK, nationale ministerier eller på et mere operativt niveau som fx myndigheder, arbejdsgrupper, institutioner, brancheorganisationer mv.)
- bidrage til at landene ikke opretter nye grænsehindre i forbindelse med ny national lovgivning og udmøntning af EU/EØS regulering
- i samarbejde med relevante aktører vurdere klagemulighederne for borgere, der bevæger sig over grænserne i Norden, og foreslå evt. forbedringsmuligheder for samarbejdsministrene
- i samarbejde med relevante aktører vurdere informationsarbejdet og behovet for forbedringer
- etablere samarbejde med Solvit nationalt og så vidt muligt videreformidle grænsehindre, der er ulovlige i henhold til EU-retten, til Solvit. Sager, som afvises hos Solvit, kan håndteres i rådet
- samarbejde med regionale informationstjenester, grænsekomiteer og Hallo Norden
- samarbejde med ministerråd og embedsmandskomiteer under Nordisk Ministerråd, nationale forvaltninger og myndigheder.

Grænsehindringsrådet kan desuden:

- repræsentere grænsehindringsarbejdet udadtil: holder møder med ministre og embedsmænd (MR/EK) om grænsehindre, holde oplæg til konferencer mv.
- igangsætte relevante analyser og arrangere løsningsorienterede seminarer o.l., der kan understøtte arbejdet med at fjerne grænsehindre i Norden.

Rådet mødes ca. 4 gange årligt efter behov.

Opgaver for de nationale medlemmer af Grænsehindringsrådet

Respektive medlemmer af Grænsehindringsrådet har ansvar for at sikre forankring af arbejdet med at fjerne grænsehindringer nationalt. De skal således etablere et samarbejde med de aktører nationalt, der er afgørende for, at grænsehindringer kan løses, herunder informationstjenester, nationale forvaltninger mv.

Et velegnet redskab til at løse denne opgave vil være at etablere en national netværksgruppe, hvor man holder jævnlige møder i tilknytning til arbejdet i Grænsehindringsrådet. I grupperne kan dagsordenen for møderne i Grænsehindringsrådet diskuteres og gennemgås, man kan rejse aktuelle grænsehindringer, gøre status på igangværende processer samt orientere om aktuelle aktiviteter.

Gruppen kan bestå af følgende grænse-regionale og nationale deltagere:

- det nationale medlem af Grænsehindringsrådet
- embedsmænd fra det nationale NSK kontor
- repræsentanter fra berørte ministerier (skat, socialpolitik, arbejdsmarked og uddannelse)
- repræsentanter fra berørte myndigheder (skat, socialpolitik, arbejdsmarked og uddannelse)
- de grænsenationale informationstjenestene
- Hallo Norden
- relevante parlamentarikere fra den nationale delegation til Nordisk Råd
- evt. en deltager fra NMRS
- evt. en deltager fra den nationale ombudsinstitution.

Gennem disse grupper kan der etableres og udvikles nordiske netværk på forskellige specialområder efter behov.

Hvert år afrapporterer de enkelte medlemmer af Grænsehindringsrådet til den nationale samarbejdsminister om hvilke aktiviteter, som man har igangsat nationalt i arbejdet med at fjerne grænsehindringer. Afrapporteringen skal foreligge skriftligt og skal, ud over til egen samarbejdsminister, også sendes til Grænsehindringsrådet. Sekretariatet udarbejder en enkel og uburekratisk skabelon for afrapporteringen.

Generalsekretærens rolle

Generalsekretæren får som medlem af Grænsehindringsrådet særligt i opdrag:

- at føre sager fra arbejdet i Grænsehindringsrådet videre til berørte

ministerråd og embedsmands-komiteer under Nordisk Ministerråd

- at se på mulighederne for at etablere et bedre samarbejde og arbejdsdeling mellem aktørerne
- analysere den interne organisering af grænsehindringsarbejdet i minister-rådet (Hallo Norden, regionale infor-mationstjenester mv.) med henblik på at vurdere muligheden for at skabe synergier og effektiviseringer
- at sikre, at der rapporteres fra arbejdet i Grænsehindringsrådet til Nordisk Råds session som en del af samarbejdsministrenes årlige redegørelse for grænsehindrings-arbejdet.

Generalsekretæren stiller sekretariats-bistand fra Nordisk Ministerråds sekretariat til rådighed for arbejdet i Grænse-hindringsrådet. Sekretariatet koordinerer

arbejdet, udarbejder mødemateriale, samt står for de praktiske dele af arbejdet i forbindelse med planlægning og gennemførelse af møderne.

Generalsekretæren har ansvaret for udarbejdelse af dagsorden og indstil-ling til beslutninger, men arbejdet sker i dialog med det aktuelle formandskab for Grænsehindringsrådet.

Landenes rolle

Som støtte for Grænsehindringsrådets arbejde bistår landene i så vidt muligt omfang med juridisk og faglig ekspertise, hvor det er nødvendigt. Hvert land udpeger i alle relevante ministerier en kontaktperson, der som indgang til mi-nisteriet kan hjælpe Grænsehindrings-rådet med de nødvendige kontakter til brug for arbejdet med at identificere, udrede og finde løsninger på grænsehindringer.

Landene har ansvaret for evt. servicering af sit nationale medlem fagligt såvel som praktisk. Medlemmerne af Grænse-hindringsrådet har selv ansvar for book-ninger og andre logistiske gøremål, som følger af opgaven.

Aflønning

Landenes repræsentanter i Grænse-hindringsrådet kan, afhængig af reglerne i hjemlandet, modtage en årlig aflønning fra det nordiske budget for arbejdet i Grænsehindringsrådet, mens omkost-ninger i forbindelse med rejser, møder mv. finansieres nationalt af landene. Det årlige budget for arbejdet fastsættes af NSK.

Appendix 3

Ministerrådens mål 2014–2017

Ministerrådens arbete med gränshinder

Inledning

Ministerråden är centrala aktörer i gränshinderarbetet. Lösningar på gränshinder kan bara ske genom samspel mellan relevanta nordiska ministerier, ministrar och myndigheter. På samma sätt är det de olika sektorerna som bäst kan avgöra vilka gränshinder som är möjliga att lösa, och vilka som bör prioriteras inom sektorns område.

Gränshinder förekommer i olika hög grad inom sektorerna. Generellt sett är arbetet med att ta bort gränshinder ett högt prioriterat område för varje enskilt ministerråd i den period som handlingsplanen omfattar.

Ministerrådens ambition är att alltid sätta gränshinder på dagordningen i relevanta fall, och att sträva efter ett nära och välfungerande samarbete med den nya gränshinderkommittén.

Ministerrådet för arbetsliv (MR-A)

Ett tvärgående prioriteringsområde i MR-A:s samarbetsprogram 2013–2016 är att

fortsätta att ”förebygga och nedbryta gränshinder på den nordiska arbetsmarknaden i syfte att främja den geografiska mobiliteten, attraktionskraften och anpassningsförmågan på den nordiska arbetsmarknaden”.

MR-A:s arbete med att ta bort gränshinder kommer under den period handlingsplanen omfattar att fokusera på uppföljningen av rapporten från den tvärsektoriella expertgruppen under Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommittéer för social- och hälsopolitik (ÄK-S) och arbetsliv (ÄK-A). Gruppen blev inrättad 2010 för att kartlägga orsakerna till gränshinder och för att ta fram möjliga lösningsförslag till ämbetsmannakommittéerna. Gruppen skulle även föreslå hur gränshinderarbetet bör organiseras i framtiden.

Expertgruppen har behandlat 35 gränshinder som rör socialförsäkringar, arbetsmarknad och sociala tjänster. Den föreslog att arbetet med att följa upp rapportens rekommendationer ska

ligga på existerande samarbets- och styrorgan på nordisk nivå.

Det är inte alltid lätt att avgöra vilka ministerråd och ämbetsmannakommittéer som gränshindren hör under, då vissa gränshinder kan vara relevanta för flera ämbetsmannakommittéer. Detta eftersom ansvarsområdet för arbetslivsområdet i nordiskt sammanhang inte nödvändigtvis är identiskt med ansvarsförhållandet för de nationella ministerier som är representerade i MR-A och ÄK-A.

Rapporten från expertgruppen visar också att det finns en stor variation mellan gränshindren:

- I vilken omfattning utgör de verkligen ett hinder?
- Har de sin orsak och möjliga lösning i nationell eller europeisk rätt?
- I vilken omfattning är det politiskt önskvärt att arbeta vidare med en lösning för de enskilda hindren?

Utifrån detta står det klart för ÅK-A att varje gränshinder måste följas upp enskilt på det sätt som verkar mest lämpligt.

ÅK-A poängterar att det kommer att behövas tid för att lösa många av gränshindren. Komplexiteten inom ämnesområdet kan ofta kräva ett omfattande utrednings- och lagstiftningsarbete. Arbetet med gränshinder är en kontinuerlig process. De senaste åren har man både nationellt och mellan länderna identifierat fler gränshinder än de som står på listan. För många av dessa har man också hittat en lösning. Listan som återges nedan kommer därför, i linje med ÅK-A:s arbete med gränshinder, att skäras ned allt eftersom gränshinder anses lösta. Det kan också läggas till nya hinder allteftersom sådana blir identifierade.

Utöver att arbeta vidare med identifierade gränshinder kommer ÅK-A samtidigt att arbeta förebyggande för att nya gränshinder inte ska uppstå. En viktig del av ÅK-A:s möten är utbyte av information mellan länderna. Detta kommer att bidra till att nya initiativ till politik och lagstiftning i länderna kan fångas upp och potentiella nya gränshinder kan identifieras. Utbytet av information kan

också omfatta frågor om genomförande av gemensam EU-/EES-lagstiftning. Motsvarande informationsutbyte mellan länderna sker också i MR-A:s och i ÅK-A:s underutskott. Hur länderna eventuellt arbetar vidare tillsammans för att förebygga nya gränshinder ska avgöras enskilt för varje ärende. Bland annat har ÅK-A diskuterat möjligheten att sända relevanta lagförslag på remiss till de andra nordiska länderna, vilket också har gjorts. För att säkert prioritera gränshinderfrågorna har sektorn beslutat att sätta frågan på dagordningen för varje möte med ÅK-A framöver.

Nedan listas de gränshinder från expertgruppens rapport som anses falla inom sektorns ansvarsområde och som man vill arbeta vidare med under handlingsplansperioden för att lösa. Några av dem har ÅK-A identifierat höra till ÅK-S ansvarsområde:

(Överföring av gränshinder till ÅK-S)
Vid sitt möte i Stockholm den 28 maj tog ÅK-A ett beslut om att ett antal gränshinder borde lyftas ut från ÅK-A:s redovisning och överföras till ÅK-S. Anledningen till att ÅK-A föreslår att ÅK-S tar över ansvaret för dessa gränshinder är att de anses falla mer under denna ämbetsmannakommittés

ansvarsområde och kompetens. Ett exempel på detta är gränshindret B5 som rör arbetsrehabilitering, vilket hanteras i den nordiska rehabiliteringsgruppen som sorterar under ÅK-S. De gränshinder som ÅK-A föreslår lyfts över till ÅK-S är:

B1: Skillnader i nivåer på ländernas arbetsgivaravgifter

B5: Arbetsrehabilitering i bosättningslandet

B6: Deltidssjukskriven person som börjar arbeta deltid i ett annat land än arbetslandet

B22: Bortfall av föräldrapenning vid tidsbegränsat arbete).

B1: Skillnader i nivåer på ländernas arbetsgivaravgifter

ÅK-A föreslår att gränshindret ska hanteras vidare under ÅK-S.

Kommentar: Sverige anser att gränshindret i princip är löst i och med att förordning 883/2004 från den 1 juli 2012 också gäller för Norge och Island, men understryker samtidigt att det blir viktigt att följa det praktiska genomförandet av detta. Eventuella framtida tolkningsproblem eller samordningsproblem bör i första hand diskuteras inom ramen för EU-samordningen på området.

B5: Arbetsrehabilitering i bosättningslandet

ÄK-A föreslår att gränshindret ska hanteras vidare under ÄK-S. Den nordiska rehabiliteringsgruppen har arbetat vidare med bilaterala överenskommelser om rehabilitering enligt den nya nordiska konventionen om social trygghet.

Kommentar: När det gäller den nya nordiska konventionen om social trygghet, undertecknad den 12 juni 2012, så pekar det administrativa avtalet i konventionen på att länderna ska enas bilateralt. Detta betyder att administrativa rutiner för rehabilitering ska upprättas inom två år från det att avtalet trätt i kraft.

B6: Deltidssjukskriven person som börjar arbeta deltid i ett annat land än arbetslandet

ÄK-A föreslår att ärendet hanteras vidare under ÄK-S.

Kommentar: Ärendet avhandlar tillämplig lagstiftning enligt artikel 13.1 i EU:s förordning nr 883/2004, som också trätt i kraft och gäller för Norge och Island. Ärendet ska i princip vara löst, men det praktiska tillämpandet av förordningen ska följas.

B12: Krav på att omfattas av olika länders arbetslöshetsförsäkring utan avbrott för att inte riskera lägre arbetslöshetsersättning

ÄK-A avvaktar vidare behandling eftersom ärendet nu behandlas och ska i första hand följas upp genom nationella initiativ i de berörda länderna. Länderna ska rapportera om statusen till de kommande mötena i ÄK-A och MR-A.

Kommentar: I Sverige kommer detta att kräva en lagändring och ärendet kommer att följas upp i den svenska parlamentariska socialförsäkringsutredningen. De danska reglerna har redan förutsett att det kan komma avbrott i försäkringsperioderna. Gränshindret gäller inte för Norge.

B13: En gränsarbetare som blir arbetslös under en sjukperiod får inte ersättning när han eller hon återfår en del av arbetsförmågan

ÄK-A ber länderna om att följa upp expertgruppens rekommendationer. Det betyder att man ska be sina respektive ansvariga institutioner att se på sin tolkning av regelverket och den information som förmedlas till allmänheten. Detta för att säkra att regelverket används på ett riktigt sätt.

Kommentar: Länderna delar expertgruppens åsikt att gränshindret uppstått på grund av en felaktig tolkning av regelverket.

B14: Rätt till arbetslöshetsersättning efter period med exempelvis s.k. arbetsavklaringspengar från Norge

Ärendet kommer att följas upp och behandlas bilateralt mellan Sverige och Norge under beaktande av EES-förordning nr 883/2004.

Kommentar: Expertgruppen konstaterar att det finns regler och riktlinjer för hur denna situation ska hanteras, men att det finns olika ståndpunkter om hur riktlinjerna ska uttolkas. Det anses inte vara en politisk fråga, utan snarare en fråga av mera praktisk natur. Sverige menar också att ärendekomplexet kan lyftas på EU-nivå genom en granskning av kapitel 6 i förordning nr 883/2004.

B15: Reglerna beträffande arbetslöshetsförsäkring för timanställda gränsarbetare är komplicerade

ÄK-A inväntar vidare behandling av ärendet som väntas bli löst på EU-nivå, till exempel i genomgången av kapitel 6 i EU-förordningen 883/2004. ÄK-A diskuterar att tillrättalägga ett eventuellt

samarbete eller utbyte av information mellan de nordiska länderna i detta sammanhang.

B16: Åldersgräns för inträde i en svensk arbetslöshetskassa

ÄK-A inväntar vidare behandling, då ärendet behandlas. Sverige återkommer till ärendet i samband med uppföljningen av den parlamentariska socialförsäkringsutredningen.

Kommentar: Den svenska regeringen är enig med expertgruppens bedömning om att det krävs en lagändring för att åtgärda gränshindret, men att detta bör ses över i samband med uppföljningen av socialförsäkringsutredningens slutbetänkande.

B17: Ytterligare krav på utfört arbete för att kunna lägga ihop arbets- och försäkringsperioder från ett annat land vid ansökan om arbetslöshetsersättning

ÄK-A inväntar vidare behandling då ärendet behandlas och rättsförhållandena väntas bli närmare utredda på EU-nivå, till exempel i genomgången av kapitel 6 i EU-förordning 883/2004. Gränshindret är löst eller inte aktuellt i några länder, och behandlas i andra.

Kommentar: Norge ändrade sitt regelverk hösten 2011. Detta innebär att det

inte längre är ett krav att ha arbetat i minst åtta veckor för att kunna sammanräkna arbetsperioder och tider med olika former av socialförsäkringsbidrag från ett annat EES-land när man ansöker om arbetslöshetsunderstöd. Gränshindret är därmed löst för Norges del.

Sverige fastslår att gränshindret inte är aktuellt i Sverige, men menar att det generellt är önskvärt att dylika gränshinder elimineras. Sverige påpekar vidare att problematiken inte är specifik för Norden utan att den bör lösas på EU-nivå i samband med behandlingen av kapitel 6 i EU-förordningen nr 883/2004. Danmark har inlett en undersökning av det danska arbetskravet på 296 timmar och väntar på behandlingen av kapitel 6 i förordning 883/2004. Finland har upplyst om att de håller på att reducera kravet från fyra månader till en månad.

B22: Bortfall av föräldrapenning vid tidsbegränsat arbete

ÄK-A föreslår att ärendet ska hanteras vidare under ÄK-S.

Kommentar: Norge menar att gränshindret ska behandlas av ÄK-S. Utöver detta säger Norge i sitt remissvar att föräldrapenning enligt norsk praxis kommer att likna ett bidrag som kan exporteras enligt EES-avtalens socialförsäkringsdel.

Norge känner inte till att detta hinder har medfört problem för mottagare av norsk föräldrapenning. Det kan inte uteslutas att problematiken kommer att påverkas av eventuella planerade förändringar för att förenkla föräldrapenningssystemet. Sverige upplyser att regeringen just nu analyserar frågan och betydelsen av domstolens praxis på området och vilken effekt detta kan få på rättstillämpningen.

B25: Långa handläggningstider i EU-ärenden

ÄK-A avvaktar den vidare behandlingen av ärendet som pågår. Det begärs nu att länderna fortsatt arbetar med att reducera behandlingstiderna för ärendena och rapporterar tillbaka från kommande möten i ÄK-A och MR-A. Gränshindret berör också ÄK-S.

Kommentar: Det är enighet i länderna om att det är viktigt med korta behandlingstider i samband med gränsöverskridande ärenden och att behandlingstiden ska reduceras där det finns möjlighet. Detta är också kopplat till slutförandet av elektroniskt utbyte av socialförsäkringsuppgifter (EESSI) och ÄK-S arbete.

C1: Arbetspraktik i ett annat nordiskt land

ÄK-A har beslutat att man önskar att genomföra en gemensam nordisk utredning och analys av konsekvenserna av att öppna för arbetspraktik i annat nordiskt land. Denna konsekvensanalys är aktuell att genomföras och beräknas vara klar våren 2014.

Kommentar: Länderna visar intresse för att se närmare på möjligheten till att införa arbetspraktik i ett annat land men påpekar samtidigt att det kommer att kräva regeländringar och att det behövs en konsekvensanalys innan start. Hänsyn till geografisk täckning (Norden gentemot EU/EES) är också en viktig del av dessa analyser. Från dansk sida har man föreslagit att starta ett danskt-svenskt pilotprojekt med arbetsplatspraktik över gränserna i Öresundsregionen.

C3: Bidrag för resor till anställningsintervjuer över gränserna är inte möjliga
ÄK-A följer Finlands översyn av sin lagstiftning. Problemet anses vara löst i Norge, Sverige och Danmark. För tillfället pågår EU-kommissionens initiativ "Ditt första EURES-jobb". Här finns medel avsatta under 2012–2013 för att ge ekonomiskt bistånd till ungdomar

mellan 18–30 år för utgifter i samband med anställningsintervjuer i ett annat EU-land.

Ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S)

Gränshinder är ett tema som har haft hög prioritet i diskussionerna inom social- och hälsosektorn.

Ämbetsmannakommittén för social- och hälsofrågor (ÄK-S) och ämbetsmannakommittén för arbetsliv (ÄK-A) tillsatte gemensamt en expertgrupp under 2010 med avsikt att kartlägga nordiska gränshinder. Gruppens slutrapport har handlagts på sektornivå och man har antagit en plan för det framtida arbetet med identifierade gränshinder (se listan längre ned). Två arbetsgrupper, socialförsäkringsgruppen och bistandsgruppen fortsätter att arbeta med temat på varsitt håll. Det finns även gränshinder som man inte kommer att arbeta med aktivt inom den närmaste framtiden. MR-S diskuterade gränshindertemat på mötet i juni 2012 och godkände den så kallade Solstranddeklarationen. I den förpliktar ministrarna sig att arbeta vidare med ärendet genom en grundlig behandling och utvärdering av expertgruppens rapport. Arbetet kommer att ske både på nationell och på nordisk

nivå. Sverige rapporterade för arbetet på MR-S-mötet den 10 juni 2013.

I utkastet till strategin för social- och hälsoområdet (strategin skulle godkännas 2013) utgör gränshinderarbetet dessutom en central del av samarbetet. Genom att identifiera och undanröja gränshinder visar man nyttan av samarbetet för de nordiska medborgarna. Inom området finns tre viktiga avtal som alla har till syfte att underlätta mobiliteten och samverkan mellan länderna:

- nya nordiska konventionen om social trygghet
- nordiska konventionen om sociala tjänster
- överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad för vissa personalgrupper inom hälso- och veterinärväsendet.

Arbetet pågår inte enbart på nordisk nivå, utan berör ofta EU och andra internationella dimensioner. Strategin tar upp fyra centrala syften som ska styrka hållbar välfärd och hälsa i Norden:

- Att säkra social trygghet på den ständigt förändrade nordiska arbetsmarknaden. I detta sammanhang är

det viktigt att undanröja hinder som gör det svårt att flytta från ett land till ett annat.

- Att satsa på målinriktat och förebyggande samarbete.
- Att förstärka kvalitet och säkerhet inom social- och hälsoväsendet. Detta innebär samarbete kring kliniska multicenterstudier, högspecialiserade behandlingar, rekrytering av personal till välfärdsyrken och internationellt samarbete inom ehälsa, som alla kräver en viss mängd gränshindersamarbete.
- Att främja innovation och forskning. Norden har resurser för både industri och forskning i form av dataregister, statistik, biobanker och testning av medicin och behandling, men samtidigt finns vissa gränshinder som bör lösas.

Gränshinder inom ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S)

Detta är en uppföljning av expertgruppens rapport om gränshinder i Norden inom det sociala området, november 2012. Noteras bör att avgränsningen av vilka gränshinder som faller under de enskilda ministerråden och ämbetsmannakommittéerna är inte entydig, eftersom enskilda gränshinder kan vara relevanta för flera ämbetsmannakommittéer. Ansvarsområdet för social- och

hälsofrågor i nordiska sammanhang avspeglar nödvändigtvis inte ansvarsområdena för de nationella ministerierna som är representerade i MR-S och ÄK-S. Listan nedanför omfattar gränshinder, inklusive de som Finland för sin del vill ha behandlat i ÄK-S, eftersom de i Finland tillhör social- och hälsovårdsministeriets ansvarsområde.

A1: Hemsändande av nordiska medborgare som söker socialhjälp

Förslag till behandling i ÄK-S: Det föreslås att ärendet översänds till arbetsgruppen för den nordiska konventionen om sociala tjänster för närmare undersökning.

Kommentar: Ärendet kan bara lösas genom dansk praxisändring.

A3: Personlig assistent vid flytt

Förslag till behandling hos ÄK-S: Det föreslås att ärendet översänds till arbetsgruppen för den Nordiska konventionen om sociala tjänster för närmare granskning och förslag till vidare hantering.

Kommentar: Expertgruppen föreslår att denna fråga tas upp i samband med eventuell revision av den nordiska konventionen om sociala tjänster.

A5: Transporttjänster för funktionshindrade

Förslag till behandling hos ÄK-S: Det föreslås att ärendet översänds till den Nordiska konventionen om sociala tjänster för närmare granskning och förslag till vidare hantering.

Kommentar: Ärendet berör olika myndigheter i de nordiska länderna. I Norge hanteras ärendet i första hand av transportmyndigheterna.

A6: Flyttning med s.k. trygdebil - bilersättning från kommunen till handikappade

Förslag till behandling hos ÄK-S: Det föreslås att ärendet översänds till den permanenta nordiska socialförsäkringsgruppen för närmare granskning och förslag till vidare hantering.

Kommentar: Ärendet berör olika myndigheter i de nordiska länderna. I Norge är detta en sak för skattemyndigheten.

B2: Nordiska studenters socialförsäkring

Förslag till behandling hos ÄK-S: Begäran om att ÄK-S ber den permanenta nordiska socialförsäkringsgruppen att se om man kan ta detta vidare.

Kommentar: Från och med den 1 juni 2012 tillämpas förordning 883/2004 i

A photograph of a doll dressed in a traditional Russian outfit, including a dark fur hat, a colorful patterned jacket, a red skirt, and dark boots. The doll is sitting on a small wooden stool and holding a white rectangular sign with the word "WELCOME" in bold, black, sans-serif capital letters. The doll has long, thin, light-colored hair and a pale face. The background features a concrete wall, a framed poster of blue and white woven baskets, and a large, colorful, stylized figure of a woman in a red and black floral patterned dress. The ground is paved with cobblestones.

WELCOME

samtliga nordiska länder (med undantag av Färöarna och Grönland), men det bör inhämtas mer erfarenhet innan man bestämmer sig för ytterligare åtgärder.

B3: Finska fyramånadersregeln

Förslag till behandling hos ÄK-S: Begäran om att ärendet granskas närmare av finska myndigheter.

Kommentar: Kan bara lösas med finsk lagändring. Det rapporteras att arbete med detta är på gång i Finland.

B4: Sjukförsäkring för finska studenter

Förslag till behandling hos ÄK-S: Begäran om att ärendet granskas närmare av finska myndigheter.

Kommentar: Ärendet kommer att lösas när EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009 träder i kraft i alla nordiska länder.

B6: Deltidssjukskriven person som börjar arbeta deltid i ett annat land än arbetslandet

Förslag till behandling hos ÄK-S: Ärendet hanteras vidare under ÄK-S som ber den permanenta nordiska socialförsäkringsgruppen att följa upp detta.

Kommentar: Ärendet handlar om tillämpad lagstiftning enligt artikel 13.1 i

EU-förordningen 883/2004. Denna är nyligen ändrad i EU och löser de fall då arbetsaktiviteten inte utgör en väsentlig del (under 25 %) av den totala arbetsaktiviteten. Andra fall kan lösas genom att de nordiska länderna använder artikel 16 i EU-förordningen 883/2004 för att avtala om undantag från den tillämpade lagstiftningen till fördel för den enskilde. Detta ligger i linje med den nya nordiska konventionen om social trygghet artikel 14 nr 2.

B7: Den norska synen på pappornas andel av föräldraförsäkringen

Förslag till ÄK-S behandling: De norska myndigheterna arbetar inte med hindret i nuläget. ÄK-S föreslår att ärendet avskrivs som nordiskt gränshinder.

Kommentar: Pappaledighet är ett instrument för att dela den samlade föräldraersättningsperioden. När föräldrarna inte delar perioden, bortfaller behovet av en särskild kvot för papporna. De kan ta ut föräldraersättning om modern går ut i arbetslivet eller bedriver studier. Om modern inte går ut i arbetslivet under ersättningsperioden, finns det naturligtvis inte något behov av delad föräldraersättning.

B8: Lägre stöd till föräldrar på grund av studiestöd från "fel" land

Förslag till ÄK-S behandling: Förslag att ärendet avskrivs som nordiskt gränshinder.

Kommentar: Problemställningen gäller svenska och finska socialförsäkrings-system. Expertgruppen ställer sig frågan om svensk och finsk praxis är i linje med EU-förordning 883/2003. Ärendet kan bara lösas genom ändringar och anpassningar av svenskt och finskt regelverk. Från norsk sida arbetas det inte med hindret.

B9: De nordiska länderna har olika bestämmelser för rättigheter och beräkningar av ersättningar vid nedsatt arbetsförmåga

Förslag till ÄK-S behandling: Det föreslås att ärendet avskrivs som nordiskt gränshinder, men att det generellt uppdras åt varje enskilt lands myndigheter att ta hänsyn till andra nordiska länders regelverk innan det införs och implementeras nya regelverk.

Kommentar: Eftersom man håller fast vid att man inte önskar harmonisering av bestämmelserna, bör ärendet avskrivas som gränshinder.

B10: Beräkning av förmåner vid nedsatt arbetsförmåga efter arbete i flera nordiska länder

Förslag till ÄK-S behandling: Det föreslås att ärendet avskrivs som gränshinder, men att det generellt uppdras åt varje enskilt lands myndigheter att ta hänsyn till andra nordiska länders regelverk innan det införs och implementeras nya regelverk.

Kommentar: Ärendet kräver en lösning på EU-nivå. Eftersom man håller fast vid att man inte önskar någon harmonisering av bestämmelserna, bör ärendet avskrivas som gränshinder.

B21: Det särskilda bidraget i det svenska bostadsbidraget upphör vid utlandsarbete

Förslag till ÄK-S behandling: ÄK-S uppmanar svenska myndigheter att se närmare på ärendet.

Kommentar: Ärendet kan bara lösas genom en svensk lagändring.

B22: Bortfall av föräldraersättning vid tidsbegränsade arbeten

Förslag till ÄK-S behandling: Det föreslås att ärendet avskrivs som nordiskt gränshinder, men att det generellt uppdras åt varje enskilt lands myndigheter att ta hänsyn till andra nordiska

länders regelverk innan det införs och implementeras nya regelverk.

Kommentar: Norge säger i sitt remissvar att enligt norsk praxis blir föräldraförsäkringen hanterad som ett bidrag möjligt att exportera, enligt EES-avtalets socialförsäkringsdel. Norge är inte bekant med fall då detta hinder har fört till problem för mottagare av norsk föräldraförsäkring. Det kan inte uteslutas att frågan kan beröras av eventuella ändringar som avvägs i föräldraförsäkringssystemet med sikte på förenkling av regelverket. Sverige upplyser om att regeringen för närvarande analyserar frågan och ser på domstolarnas praxis på området och vilken effekt detta kan ha för rättsläget.

Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U)

Gränshinder är ett ständigt återkommande tema i diskussioner inom utbildnings- och forskningssektorn och utgör en väsentlig del av arbetet inom området. Processerna är ofta både utdragna och mångfacetterade. Strategin för utbildningssektorn: "Kunskap för grön tillväxt och välfärd" tar upp en rad huvudsyften för samarbetet:

- Strategin ska bidra till att vidareutveckla välfungerande, gränslösa

nordiska utbildnings- forsknings- och innovationsområden av hög kvalitet.

- Det nordiska forsknings- och innovationsområdet (NORIA) ska utvecklas som en del av det europeiska forskningsområdet.
- En gemensam eScience och e-infrastruktur bör utvecklas.
- Barriärer för mobiliteten av studerande, lärare och forskare ska undanröjas. Kunskapsutbytet för unga ska förbättras genom samarbete mellan alla utbildningsnivåer, arbetsmarknad och samhällsliv. Dessutom ska effektiva strategier utvecklas för livslångt lärande som främjar flexibilitet och mobilitet. Vuxna ska ha möjlighet att söka arbete över landsgränserna och därför behövs mekanismer för godkännande och erkännande av kompetenser.

Gränshindersamarbete inom utbildningssektorn sker för tillfället primärt kring yrkesutbildning, högre utbildning och forskning.

Yrkesutbildning

För både samhället och medborgarna i de nordiska länderna, Åland, Grönland och Färöarna, är det avgörande att möjlighet finns för att utbilda sig, arbeta, pendla och flytta över landsgränserna.

Att röra sig över landsgränserna ska inte föra med sig risker för att hamna utanför regelverken eller de sociala skyddsmekanismerna.

Regelverken kring ömsesidigt erkännande av yrkesmässiga kvalifikationer, som reglerar auktoriserade yrken, är i hög grad förankrade i EU-lagstiftningen. Just nu pågår en modernisering av yrkeskvalifikationsdirektivet 2005/36/EG, vilket kommer att kunna främja mobiliteten av arbetskraft i EU-/EES-länderna.

Nordiska ministerrådet har under hösten 2012 även påbörjat en omfattande undersökning av yrkesutbildningar inom välfärdsområdet i Norden. Syftet med studien är bland annat att kartlägga likheter och skillnader i lagreglerade och auktoriserade yrken inom hälso- och socialvård. På detta sätt identifieras också potentiella gränshinder för arbetskraftens rörlighet i Norden. Undersökningen genomfördes av det danska konsultföretaget DAMVAD A/S under våren 2013. Slutrapporten presenterades sommaren 2013. Nordiska rådet ska orienteras om resultaten.

Det finns även ett nordiskt projekt om ömsesidigt erkännande av yrkesutbildningar, där en analys genomförs av hur

ländernas nationella kvalifikationer förhåller sig till den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF).

Vuxenutbildning

Nordiska ministerrådet arbetar också med att försöka avhjälpa gränshinder inom området vuxnas lärande. Fokus har legat på validering av reell kompetens. Arbetet ska bidra till att kompetenser, kunskaper och färdigheter uppnådda utanför det formella utbildningssystemet erkänns och valideras i förhållande till utbildning och arbetsmarknad. Nordiska nätverket för vuxnas lärande (NVL) har under MR-U genomfört utvecklingsarbete om hur valideringen kan öka flexibiliteten i arbetslivet. Också inom Nordplus Vuxen (utbildningsprogram för vuxnas lärande) var en av prioriteringarna 2013 nyckelkompetenser hos vuxna och erkännande av deras icke-formella lärande. Validering av reell kompetens för utvalda målgrupper är ett av fem huvudteman för NVL.

Högre utbildning

Det finns för tillfället tjugo accepterade Nordic Master-program (NMP). En orsak till att Nordic Master startades var att identifiera gränshinder genom att gemensamt bygga upp konkreta

utbildningar av konsortier som består av nordiska universitet. Arbetskommittén för Nordic Master färdigställde hösten 2012 en rapport med förslag på en ny modell för NMP (Nordic Master – Från pilotprojekt till nordiskt varumärke, NMRS 2012). Rapporten tar upp juridiska, administrativa och praktiska problem som har uppstått under programmen. Det är meningen att gränshindren ska behandlas av relevanta instanser. Vissa kräver åtgärder på nationell nivå och ministernivå, andra kan lösas av berörda institutioner eller andra inblandade aktörer. Framtiden för Nordic Master, inklusive dess finansiering, behandlades av ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÄK-U) och MR-U under våren 2013. I och med implementeringen av det nya programmet från och med hösten 2013 kommer också relevanta gränshinder att behandlas.

ÄK-U finansierar för tillfället ett nätverksarbete för att underlätta erkännandet av högre utbildning i de nordiska länderna. De myndigheter och organisationer som ansvarar för erkännande av högre utbildning är de så kallade ENIC-/NARIC-kontoren. Arbetet syftar till att harmonisera de nordiska kontorens sätt att arbeta. Särskild vikt ska läggas vid

att erkännandet av examina från olika delar av världen ska fungera så lika som möjligt i alla nordiska länder. Arbetet pågår kontinuerligt med rapportering till ÄK-U.

Det finns också ett nordiskt studiestödsnätverk, vilket har till syfte att behandla eventuella gränshinder gällande studie-stödet. För tillfället arbetar nätverket med det så kallade Holland-fallet och dess eventuella konsekvenser för studie-stödssystemen och lagstiftningen i de nordiska länderna. Vissa avgörande beslut på EU-nivå inväntades under våren 2013. Därefter kommer behovet för åtgärder på lagstiftningsnivå att evalueras och behovet för nordiskt samarbete att definieras närmare.

De nordiska utbildningsministrarna skrev under ett avtal om en förlängning av överenskommelsen om tillträde till högre utbildning den sista oktober 2012. Avtalet är i kraft till och med utgången av 2015 och innehåller en ändring i betalningsordningen, som gör att ett enskilt nordiskt land får kompensation för en obalans i antalet studerande från andra nordiska länder. Betalningsordningen är ett sätt att lösa gränshinder som skulle kunna uppstå som en konsekvens av en sådan obalans.

Forskning

Vid MR-U:s sammanträde i december 2012 konstaterades bland annat att ministerrådet

- stödjer en fortsatt utveckling av samarbete kring forskningsinfrastruktur i Norden
- önskar se närmare på modeller för ett stegvis öppnande av forskningsfinansieringen i Norden.

Vad gäller infrastruktur beslutade ÄK-U i juni 2012 att det bör etableras en inkluderande nordisk samarbetsplattform för samarbete kring forskningsinfrastruktur. ÄK-U bad Nordiska ministerrådets sekretariat och ordförandeskapet att utveckla ett mandat för arbetet tillsammans med ad hoc-gruppen för forskning och i dialog med NordForsk.

NordForsk inrättade i oktober 2012 en rådgivande högnivågrupp för frågor om infrastruktur. I december 2012 fastställdes gruppens mandat och sammansättning. Gruppens uppgift är att ge strategisk rådgivning kring infrastruktursamarbete. Detta gäller särskilt prioriteringar för långsiktiga investeringar inriktade på användning av befintliga forskningsinfrastrukturer samt fastställande av nya.

Ämbetsmannakommittén tillsatte vid ÄK-U:s fjärde möte 2012 en ad hoc-grupp inom eScience/e-infrastruktur med uppdrag att uppdatera ministerrådets eScience-handlingsplan från 2008. Gruppen ska presentera sitt arbete och förslag i december 2013.

Ministerrådet noterade vid MR-U:s andra möte 2012 att en arbetsgrupp bestående av de nordiska forskningsråden och NUS (Nordiskt universitetssamarbete) hade tillsatts, vilka skulle försöka konkretisera modeller för att avskaffa de hinder som finns för gemensam forskningsfinansiering i Norden. Gruppen redovisade sitt arbete vid MR-U:s första möte 2013. MR-U tog informationen till orientering.

Ämbetsmannakommittén tillsatte vid ÄK-U:s fjärde möte 2012 en ad hoc-grupp för forskning. Ad hoc-gruppen för forskning ska arbeta med en fortsatt översyn av rapporten "Vilja till forskning?". Rapporten innehåller bl.a. förslag till åtgärder med syfte att öka forskarmobiliteten i Norden. Gruppen redovisade sitt arbete och sina förslag till ÄK-U löpande under 2013.

Nordiska ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik (MR-FINANS)

Gränshinderfrågor har varit och kommer att fortsätta vara ett av de prioriterade områdena för MR-FINANS. Frågorna följs upp kontinuerligt på nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi- och finanspolitik (ÄK-FINANS) möten. Målsättningen är att gränshinderfrågor behandlas på minst ett möte per år.

För närvarande pågår en process inom den danska regeringen och Folketinget där en rad gränshinder har identifierats och värderats. Kring dessa gränshinder avser Danmark att inleda en dialog med de övriga nordiska regeringarna för att finna lösningar. Några av dessa frågor kan komma att beröra de nordiska finansministrarnas område. MR-FINANS följer detta arbete med intresse och kommer att involveras om behov skulle uppstå för en politisk behandling.

Ett annat arbete som blivit aktuellt inom MR-FINANS det senaste året är implementeringen av det så kallade Basel III-/CRD IV-regelverket som syftar till att stabilisera finansmarknaden. Regelverket kommer bland annat att reglera kapitaltäckning för bankerna. Här arbetar de nordiska finanstillsynsmyndigheterna tillsammans för att se

över möjligheterna för att nå en gemensam syn på genomförandet av direktivet. Syftet är att skapa ett så likartat regelverk som möjligt för bankerna i Norden. På så sätt kan onödiga gränshinder undvikas vid genomförandet av EU-direktivet i Norden. MR-FINANS kommer fortsatt att engagera sig i detta arbete.

Ett tredje arbete som pågår och följs inom MR-FINANS/ÄK-FINANS är det norska arbetet med att finna en administrativ lösning kring momsdeponering vid införande av arbetsmaskiner till och från Norge. I Norge har regler införts för förstärkt ID-kontroll av utländska medborgare i syfte att undvika felaktigheter i dokumenthanteringen. Nordiska medborgare särbehandlas i dagsläget inte från dessa regler, vilket har lett till markant längre handläggningstider än tidigare och försvårat möjligheterna till korttidsarbeten i Norge. Den norska Skatteetaten har fått i uppdrag att inkomma med ett lösningsförslag till den norska finansministern.

Nordiska ministerrådet för närings-, energi- och regionalpolitik (MR-NER)

MR-NER anser att arbetet med att ta bort gränshinder är en viktig del av det nordiska samarbetet. För sektorerna under

MR-NER finns gränshinder i varierande grad. Det är en ambition för MR-NER att fortsätta bidra till att identifiera och ta bort gränshinder inom alla tre sektorer (närings-, energi- och regionalpolitik).

På både energi- och näringsområdet utarbetas nya samarbetsprogram för 2014–17, varvid nordiska gränshinder är en av flera frågor som beaktas. På energiområdet har MR-NER framförallt arbetat med harmonisering av den nordiska elmarknaden. Här har man som målsättning att vidareutveckla den till en effektiv och gränslös marknad med likadana regler för både företag och konsumenter.

Den nordiska elmarknaden står högt på dagordningen i MR-NER. På energiområdet arbetar man med en harmonisering av elmarknaden med mål-sättningen att vidareutveckla den till en effektiv och gränslös marknad. Det gäller för såväl grossist- som detaljhandeln inom elmarknaden.

På det näringspolitiska området genomförs arbetet med sikte på att ta bort gränshinder, dels genom institutionen Nordisk innovation, dels genom konkreta projekt under ämbetsmannakommittén.

Under 2012 utarbetade Nordisk innovation en noggrann analys av gränshinder i Norden. Nordisk innovation arbetar också med konkreta insatser med fokus på frågor rörande gränshinder. Ämbetsmannakommittén har sett till att arbete bedrivits avseende vissa problem kring auktorisation och behörighetsregler för elektriker och elmontörer. Ämbetsmannakommittén arbetar också med en satsning kring gröna standarder för byggande, som ska bidra till att skapa en förstärkt nordisk marknad för grönt byggande.

Regionalområdet är engagerat på flera sätt i gränshinderarbetet. Det finansiella stödet till de nordiska gränskommittéerna är ett effektivt sätt att stödja arbetet med att ta bort gränshinder. Skillnader i de nationella lagstiftningarna skapar hinder för samarbete och mobilitet över de nationella gränserna för medborgare och företag. Det gränsregionala samarbetet bidrar genom de nordiska gränskommittéerna till att reducera gränshinder genom sitt arbete på lokalt och regionalt plan. Samtidigt har de en viktig roll i arbetet med de icke-formella gränshindren som kultur och språk.

På närings- och energiområdet har man tagit fram nya handlingsprogram

för 2014–2017, som båda presenterades på Nordiska rådets session 2013. MR-NER anser att harmoniseringen av den nordiska elmarknaden hittills varit en succé och att arbetet ska fortsätta i nästa handlingsprogram för energiområdet. På näringsområdet är det viktigt att understryka att samarbetet med Nordisk innovation fortsatt ska fokusera på gränshinder inom det nordiska näringslivet. Under våren 2013 anordnades det workshops som ska bidra till det konkreta innehållet i handlingsprogrammet. Där kommer det att vara naturligt att diskutera frågor kopplade till gränshinderarbetet.

Det gränsregionala handlingsprogrammet för 2013–2016 lägger vikt vid det gränshinderöverskridande arbetet, som ska skapa välfungerande nordiska gränsregioner. I samband med detta är gränshinder ett problem som ska identifieras och lösas i möjligaste mån.

Nordiska ministerrådet för kultur (MR-K)

Gränshinder inom kultursektorn handlar till stor del om arbetsmarknadsfrågor, sociala frågor och lagstiftning inom de sociala, finansiella och skattemässiga sfärerna. Lösningar på gränshinderproblematiken bör därför sökas inom dessa sektorer.

Under våren 2013 arrangerades en konferens om gränshinder för kulturarbetare. Inför gränshinderkonferensen fanns följande exempel på identifierade gränshinder:

- Scenkonstnär som bor i Sverige och arbetar på en dansk kulturinstitution erbjuds möjlighet att uppträda i Sverige. Detta kan leda till problem med socialförsäkringstillhörighet och arbetsgivaravgifter.
- Scenkonstnär som bor i Danmark och arbetar på en svensk kulturinstitution erbjuds möjlighet att uppträda i Danmark. Detta kan innebära problem med dansk dubbelbeskattning.
- Svensk scenkonstnär, frilansare, som utöver uppträdande i Sverige/bosättningslandet finansierar sin verksamhet genom a-kassa erbjuds möjlighet att uppträda i Danmark. Detta kan innebära problem med avräkning av a-kassa, socialförsäkring etc.
- Dansk scenkonstnär, frilansare, som utöver uppträdande i Danmark/bosättningslandet finansierar sin verksamhet genom a-kassa erbjuds möjlighet att uppträda i Sverige. Detta kan innebära problem med dansk dubbelbeskattning, socialförsäkringstillhörighet och a-kassa.

Utöver detta finns från övriga kulturområdet följande exempel:

- Från internationella musikorganisationer (FreeMuse, American Federation of Musicians of the United States and Canada, Austrias Mobility Guide for Artists), beskrivs nordiska fall avseende transport av musikinstrument på flygplan (mobilitet, kulturell mångfald och visumfrågor).
- The On The Move network beskriver i en nytgiven rapport från Bryssel svårigheter upplevda av artister och professionella inom kulturområdet vid inträde i Schengenområdet/EU. Till detta kopplar man även mobilitet, kulturell mångfald och visumfrågor.
- Inom medieområdet finns frågan om upphovsrättsliga möjligheter (lagstiftning) att se grannlands-tv i Norden.

I samarbete med Nordiska ministerrådet, Öresundskomiteen och Region Skåne arrangerade Øresunddirekt en tvådagars kulturkonferens med workshop i Helsingör i maj.

Syftet med workshoppen var att utveckla hållbara lösningar på de gränshinderutmaningar som kulturar-

betare och scenkonstnärer ställs inför. Konkreta situationer var utgångspunkt för workshoparbetet och fallen, som var förberedda av Försäkringskassan, AK-Samvirke, AF-Kultur, Skatteverket och SKAT, gav en tydlig bild av de problemställningar som kulturarbetare kan möta. Lösningsförslagen kommer att bearbetas och senare presenteras för beslutstagare på regional och nationell nivå. I en katalog med relevanta exempel för nordiska kulturarbetare kommer fallbeskrivningarna att kopplas till åtgärdsförslag som sedan knyts till ansvarsfrågan för ärendet, så att det blir tydligt hos vilken nationell myndighet de hör hemma.

Kultursektorn kommer under handlingsplansperioden att bevaka ovanstående uppföljningsarbete på konferensen och medverka till att problemen behandlas i de relevanta sektorerna. MR-K och ämbetsmannakommittén för kultur (ÄK-K) avser också att lyfta upp eventuella nya gränshinder till diskussion med ambitionen att hitta en lösning.

Ministerrådet för lagsamarbete (MR-LAG)

MR-LAG och ämbetsmannakommittén för lagsamarbete (ÄK-LAG) koncentrerar sig huvudsakligen på överordnade

generella juridiska överväganden i ett nordiskt perspektiv och hanterar därmed inte särskilda fall.

ÄK-LAG har dock arbetat med en rad frågor som kan relateras till arbetet med att ta bort gränshinder mellan de nordiska länderna. Bland dessa kan nämnas:

- ÄK-LAG:s arbete har en stark fokusering på samarbetet inom justitieministeriernas områden.
- Samarbete och koordinering med förhandling och genomförande av EU-rättsakter prioriteras.
- Centrala myndigheter inom sektorn bjuds in att delta i ministermöten. Syftet är en konkret diskussion om nordiskt samarbete och nordiska utmaningar.

ÄK-LAG ger också ekonomiskt stöd till genomförande av juridiska projekt, seminarier, utredningar etc. Som en del av detta har man gett stöd till rapporten Nordisk skuldsanering (TemaNord 2010:598). Den redogör för skillnaderna i de nordiska lagstiftningarna och presenterar ett förslag på en gemensam lagmodell för länderna. EU-domstolen har i det prejudicerande ärendet C-461/11: Domstolens dom av den 8 november 2012

slagit fast att nationella skuldsaneringsystem kan ha element som utgör brott mot den fria rörligheten, se artikel 45 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TEUF), i EU:s så kallade Lissabonfördrag. Under ÄK-LAG har man etablerat undergruppen ”Nordiska familjerättsgruppen” och ”Nordic Baltic Contact Group” som arbetar med nordiskt-baltiskt rättsligt samarbete. Dessutom har det nyligen etablerats en informell nordisk uppföljningsgrupp om det lagpaket om personuppgifter som EU-kommissionen lade fram i januari 2012.

Nordiska ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

Under de senaste åren har det gjorts en rad åtgärder inom sektorns områden för att bryta ner gränshinder. Arbetet har tagit utgångspunkt i specifika fall för att se vilka utmaningar som finns inom ansvarsområdet för MR-FJLS.

Orsaken till att antalet utmaningar är relativt begränsade har också analyserats. Det hör förmodligen samman med att området i hög grad redan är harmoniserat genom samarbetet inom EU. Under handlingsplansperioden är det därför naturligt att satsa på förebyggande av gränshinder innan lagstiftnings-

arbetet börjar i EU:s regi och sedan när lagstiftningen ska implementeras.

Et eksempel indenfor sektoren er at EUs dyrevelferdsstrategi legger føringer for de neste års arbeid med dyrevelferd, både i Kommisjonen, Norden og medlemslandene for øvrig. Her kan de nordiske land spille en viktig rolle, hvis de engasjerer sig i det pågående arbeidet med oppfølging av strategien.

Et andet eksempel er arbejdet med det nordiske ernæringsmærke, Nøglehulsmærket, hvor der i flere år har været arbejdet med fælles drøftelse af kriterier, evalueringer og udarbejdelse af markedsføringsmateriale. Det har været en stor fordel at man i flere af de nordiske lande har haft et fælles mærke, som virksomheder og detailhandelen kan anvende på tværs af grænser.

Der gennemføres en årlig henholdsvis tilsyns- og juristkonference, hvor tilsynspersonale har mulighed for at ensarte kontrollen i Norden, og hvor de ansvarlige jurister i de enkelte myndigheder har mulighed for at drøfte spørgsmål om lovgivning i de nordiske lande.

Fælles kontrolkampagner har også været anvendt i de senere år. Dvs. at der har været tale om et længere forløb

med fælles drøftelse af lovgivningen på området, udarbejdelse af fælles tjek-materiale til selve kampagnen, fælles oplæring af kontrolpersonalet, og efterfølgende fælles evaluering og opfølgning på kampagnen. Det medfører en ensartet kontrol på områder med særskilte udfordringer.

Nordiska ministerrådet för miljö (MR-M)

Miljöfrågorna är i hög grad internationella då flöden av föroreningar och utsläpp inte stannar vid landgränserna. Detta faktum förklarar också den stora nyttan av nordiskt miljösamarbete och nordiskt internationellt arbete med påverkan och inflytande.

Av flera anledningar, vilket delvis beror på långvarigt nordiskt samarbete, är bedömningen den att det inom miljösektorn inte finns några allvarliga gränshinder inom Norden. Danmark, Finland och Sverige är med i EU, medan Island och Norge genom EES-avtalet är bundna till EU:s lagstiftning. Denna sätter i hög grad upp gemensamma regler och begränsar därmed gränshinderfrågor inom miljösektorn. När det gäller kunskap, information och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna i miljöfrågor är nordiskt miljösamarbete väl förankrat sedan årtion-

den tillbaka, både hos allmänheten och i nordisk förvaltning.

Trots att förhållandena är jämförelsevis goda så fortsätter miljösektorn att bidra till det fortsatta gränshindersamarbetet genom en rad egna insatser. Detta sker genom projekt och andra aktiviteter samt i bidrag till mer tvärspektoriella uppdrag. Bland dessa märks arbetet inom ramen för grön tillväxt, ordförandeskapsprioriterade projekt och globaliseringsarbetet.

Orsaken till många miljöproblem återfinns ofta i andra sektorer och vissa av dessa inkluderar gränshinder. Kunskap om att lösa miljöproblem, finansiering och ansvarstagande medför att tvärspektoriellt samarbete och miljöhänsyn i andra sektorer blir alltmer viktiga delar i samarbetet och är ofta avgörande för att få till stånd en långsiktig förändring. Miljösektorn ser därför fram emot samarbete kring handlingsplanen för gränshindersamarbetet och ser gärna att miljöfrågorna uppmärksammas där.

En fråga under senare år med koppling till gränshinder för miljösektorn har varit pant på dryckesemballage i Norden. Analyser som genomförts visar att detta framför allt är ett bilateralt problem mellan Danmark och Tyskland samt Finland och Estland.

Grön tillväxt-uppdraget om grön offentlig upphandling bör också nämnas. Utmaningen är att bredda och fördjupa marknaden samt att koordinera och styra utvecklingen. Detta ska göras genom att skapa mötesplatser för uppköpare och leverantörer. Projektet fokuserar på de viktigaste hindren för att realisera och bredda innovativ offentlig upphandling på miljöteknikområdet. Tempot i utvecklingen av miljödrivna marknader ökar och risktagandet för enskilda företag minskar. Vid senaste miljöminister-mötet beslutades också om ett nytt nordiskt initiativ kring kompletterande välfärdsåtgärder.

Nordiska ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM)

I linje med Nordiska ministerrådets strategi om jämställdhetsintegrering bär facksektorerna själva ansvaret för att integrera jämställdhet i alla relevanta delar av sin verksamhet. All gränshinderproblematik bör därför även övervägas ur ett jämställdhetsperspektiv i ministerrådets arbete med gränshinder.

Som ett led i Nordiska ministerrådets arbete med gränshinder planerar jämställdhetssektorn att bevaka facksektorernas arbete med att undanröja identifierade gränshinder. Genom detta ska man säkra att jämställdhetsrelate-

rad problematik belyses och behandlas i detta arbete. I dagsläget är det primärt gränshinderfrågor kopplade till socialförsäkringssystem och arbetsliv som har det tydligaste köns- och jämställdhetsperspektivet. I synnerhet gäller det frågor kopplade till uttag av delad föräldraledighet för gränsgångare. Samarbete pågår sedan tidigare mellan den sociala sektorn och arbetslivssektorn på gränshinderområdet. Jämställdhetssektorn vill gärna stödja befintligt arbete inom och mellan dessa sektorer där behov finns. Detta ska säkra att jämställdheten belyses och behandlas.

Framöver kommer jämställdhetssektorn även att undersöka om behov och intresse finns för närmare samarbete med ytterligare sektorer i gränshinderfrågor. Sektorn kommer att invänta den samlade rapporteringen från sektorerna och sedan göra relevanta avvägningar.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn K

www.norden.org

Viisi Pohjoismaata sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti muodostavat 56 erilaista kahdenvälistä liikkuvuuden yhdistelmää maiden välillä.

Pohjoismaiden yhteistyöministerit ovat päättäneet asettaa rajaesteneuvoston kansalaisten ja yritysten vapaan liikkuvuuden helpottamiseksi Pohjoismaiden välillä.

Rajaesteneuvoston tavoitteena on poistaa nykyisiä rajaesteitä sekä edistää EU-lainsäädännön yhtenäistä toimeenpanoa Pohjoismaissa ja maiden välistä neuvonpitoa uusien lakien ja sääntöjen käyttöönotosta. Sen tavoitteena on myös tehostaa ja kehittää Pohjoismaiden välisiä tiedotuspanostuksia.

ANP 2014:708

ISBN 978-92-893-2689-6